

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης

C 32

Έκδοση
στην ελληνική γλώσσα

Ανακοινώσεις και Πληροφορίες

59ο έτος
28 Ιανουαρίου 2016

Περιεχόμενα

I Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

511η σύνοδος ολομέλειας της ΕΟΚΕ στις 6, 7 και 8 Οκτωβρίου 2015

2016/C 032/01	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ΣΕΕΚ) στις αγροτικές περιοχές» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	1
2016/C 032/02	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η ενέργεια ως παράγοντας ανάπτυξης και εμβάθυνσης της διαδικασίας προσχώρησης στα Δυτικά Βαλκάνια» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	8

III Προπαρασκευαστικές πράξεις

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

511η σύνοδος ολομέλειας της ΕΟΚΕ στις 6, 7 και 8 Οκτωβρίου 2015

2016/C 032/03	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την περιοχή των Άλπεων» [COM(2015) 366 final]	12
2016/C 032/04	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας, όσον αφορά ειδικά μέτρα για την Ελλάδα» [COM(2015) 365 final — 2015/0160 (COD)]	20

EL

I

(Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις)

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

511Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΟΚΕ ΣΤΙΣ 6, 7 ΚΑΙ 8 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2015

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ΣΕΕΚ) στις αγροτικές περιοχές»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2016/C 032/01)

Εισηγητής: ο κ. Brendan BURNS

Συνεισηγητής: ο κ. Pavel TRANTINA

Στις 10 Ιουλίου 2014, και σύμφωνα με το άρθρο 29 παράγραφος 2 του εσωτερικού της κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα

«Συνεχιζόμενη επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (ΣΕΕΚ) στις αγροτικές περιοχές».

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη και περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 13 Ιουλίου 2015.

Λόγω της ανανέωσης της θητείας της ΕΟΚΕ, η Ολομέλεια αποφάσισε να ψηφίσει για τη γνωμοδότηση αυτή κατά τη σύνοδό της του Οκτωβρίου και όρισε γενικό εισηγητή τον κ. Brendan BURNS και συνεισηγητή τον κ. Pavel TRANTINA, βάσει του άρθρου 20 του εσωτερικού κανονισμού.

Κατά την 511η σύνοδο ολομέλειας, που πραγματοποιήθηκε στις 6, 7 και 8 Οκτωβρίου 2015 (συνεδρίαση της 8ης Οκτωβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 139 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 5 αποχές.

1. Συστάσεις

1.1. Αναγνωρίζοντας ότι η ΕΕ δεν διαθέτει άμεσες αρμοδιότητες στους τομείς της εκπαίδευσης ή της επαγγελματικής κατάρτισης και ότι τα εκπαιδευτικά συστήματα διαφέρουν μεταξύ των κρατών μελών, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επισημάνει ένα κοινό ευρωπαϊκό πρόβλημα όσον αφορά την παροχή συνεχούς (επαγγελματικής) εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΣΕΕΚ) στις αγροτικές και τις απομακρυσμένες περιοχές της Ευρώπης, το οποίο πρέπει να αντιμετωπιστεί σε ευρωπαϊκό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.

1.2. Είναι αναγκαίο να καταρτιστεί ένα νέο πανευρωπαϊκό πρόγραμμα προκειμένου να ενθαρρυνθούν τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και οι εθνικές κυβερνήσεις, καθώς και οι επιχειρήσεις, οι συνδικαλιστικές οργανώσεις και άλλες οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών, να βελτιώσουν τη συνεργασία, έτσι ώστε στη ΣΕΕΚ να μπορούν να έχουν πρόσβαση οι εργαζόμενοι που βρίσκονται στο στάδιο της κατάρτισης και οι εργοδότες τους. Αυτό πρέπει να γίνεται κοντά στον τόπο εργασίας και σε περιβάλλοντα που είναι συμβατά με αυτόν. Οι αρμόδιες αρχές πρέπει να προωθούν και να ενθαρρύνουν τη συνεργασία αυτή και να μεριμνούν για την επαρκή χρηματοδότησή της.

1.3. Η κοινωνία και οι δημόσιες αρχές πρέπει να αναγνωρίσουν ότι οι πολύ μικρές και οι μικρές επιχειρήσεις δεν αποτελούν μικρότερες εκδόσεις των μεγάλων εταιρειών. Αυτή η παραδοχή έχει αποδειχθεί εσφαλμένη και συνιστά έναν από τους κύριους λόγους για τους οποίους παρατηρείται «αναντιστοιχία δεξιοτήτων» στην εκπαίδευση και στην απασχόληση.

1.4. Υπάρχει η αναγκαιότητα να αναπτυχθούν νέες μορφές ΣΕΕΚ και να θεσπιστούν νέοι τίτλοι επαγγελματικών προσόντων (vocational qualifications) για τις πολύ μικρές και τις μικρές επιχειρήσεις, με βάση εμπειρικά στοιχεία από τις εργασίες που πράγματι εκτελούνται σε αυτές.

1.5. Η κατάρτιση για τις αγροτικές επιχειρήσεις πρέπει να παρέχεται σε τοπικό επίπεδο, με τη χρήση ΤΠΕ και άλλων μηχανισμών παροχής ευρυζωνικής σύνδεσης. Για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος, η καθολική πρόσβαση σε υψηλής ταχύτητας κινητή και σταθερή ευρυζωνική σύνδεση στις αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές θα πρέπει να θεωρείται «απαραίτητη υποδομή». Δεν πρέπει, συνεπώς, να επιτρέπεται η νομοθεσία ανταγωνισμού της ΕΕ να εμποδίζει τις εθνικές ή τις περιφερειακές κυβερνήσεις να αναπτύξουν ταχείες ευρυζωνικές συνδέσεις σε αγροτικές περιοχές.

1.6. Οι εθνικές και οι τοπικές αρχές πρέπει να αναγνωρίσουν ότι η στήριξη της ανάπτυξης πολύ μικρών οικογενειακών επιχειρήσεων και μικρών επιχειρήσεων σε αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές, αποτελεί μια καλή μακροπρόθεσμη επένδυση που θα συμβάλει στο να σταματήσει η μετανάστευση, να μειωθούν οι πιέσεις που ασκούνται στις υπηρεσίες σε πόλεις και κωμοπόλεις, να αποκατασταθεί η οικονομική βιωσιμότητα των τοπικών κοινοτήτων και να διαφυλαχθεί το αγροτικό περιβάλλον.

1.7. Η μακροπρόθεσμη χρηματοδοτική στήριξη των τοπικών ομάδων από τις εθνικές/περιφερειακές κυβερνήσεις θα συμβάλει στον συντονισμό της διαδικασίας προσδιορισμού και αντιμετώπισης των τοπικών αναγκών. Θα ενθαρρύνει επίσης τη συμμετοχή των κοινοτήτων στην άμεση αντιμετώπιση των προβλημάτων που απορρέουν από την εγκατάλειψη της υπαίθρου, ενώ προβλέπεται ότι οικονομική στήριξη από τα διαρθρωτικά ταμεία —ιδίως από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο— θα επιτρέψει την παροχή συνεχούς επαγγελματικής κατάρτισης, που θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες των ενδιαφερομένων.

2. Περιεχόμενο

2.1. Σκοπός της παρούσας γνωμοδότησης είναι να επισημανθεί η ανάγκη ανάπτυξης ενός καλύτερου συστήματος συνεχούς εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΣΕΕΚ) και διαρκούς επαγγελματικής κατάρτισης στις αγροτικές περιοχές, ιδίως δε στις ορεινές και στις νησιωτικές (ΑΟ+Ν) περιοχές.

2.2. Σύμφωνα με τον ορισμό που διατύπωσε το Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης (Cedefop)⁽¹⁾, ΣΕΕΚ σημαίνει «Εκπαίδευση ή κατάρτιση που πραγματοποιείται μετά την αρχική εκπαίδευση ή την ένταξη στην εργασία, και η οποία αποσκοπεί: α) στη βελτίωση ή την αναβάθμιση γνώσεων ή/και ικανοτήτων· β) στην απόκτηση νέων δεξιοτήτων για την αλλαγή καριέρας ή την επανακατάρτιση· γ) στη συνέχιση της προσωπικής ή επαγγελματικής ανάπτυξης. Η συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση αποτελεί μέρος της διά βίου μάθησης και μπορεί να περιλαμβάνει οποιοδήποτε είδος εκπαίδευσης (γενικής, εξειδικευμένης ή επαγγελματικής, επίσημης ή άτυπης κ.λπ.). Είναι ζωτικής σημασίας να εξασφαλιστεί η απασχολησιμότητα των ατόμων».

2.3. Τα προβλήματα που συνδέονται με τη ΣΕΕΚ στις αγροτικές και στις απομακρυσμένες περιοχές έχουν αναλυθεί σε αρκετές γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ⁽²⁾ με θέμα τη γεωργία, καθώς και σε δημόσιες συνεδριάσεις. Η παρούσα γνωμοδότηση επιχειρεί να παράσχει μια σύνοψη και να προτείνει απαντήσεις σε ορισμένα κύρια ερωτήματα.

2.4. Σε ολόκληρη την ΕΕ, οι ΑΟ+Ν περιοχές διαφέρουν σημαντικά. Παράλληλα με τις πολύ ευημερούσες περιφέρειες με χαμηλά ποσοστά ανεργίας και με σταθερή ανάπτυξη, βρίσκονται άλλες περιοχές που αντιμετωπίζουν αυξανόμενα οικονομικά προβλήματα και φαινόμενα μετανάστευσης και γήρανσης του πληθυσμού. Επιπλέον, οι ευκαιρίες για επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση δεν είναι πάντα διαθέσιμες σε εύλογη γεωγραφική απόσταση.

⁽¹⁾ Cedefop, *Terminology of European education and training policy — a selection of 130 key terms*, Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2014, <http://europass.cedefop.europa.eu/el/education-and-training-glossary>

⁽²⁾ «Γεωργία και βιοτεχνικές δραστηριότητες» (ΕΕ C 143 της 22.5.2012, σ. 35), «Προς μια πιο ισόρροπη εδαφική ανάπτυξη στην ΕΕ» (ΕΕ C 214 της 8.7.2014, σ. 1)· «Το μέλλον των νέων γεωργών της Ευρώπης» (ΕΕ C 376 της 22.12.2011, p. 19)· «Ο ρόλος των γυναικών στη γεωργία και την ύπαιθρο» (ΕΕ C 299 της 4.10.2012, σ. 29)· «Η γεωργία στις περιοχές με ειδικά φυσικά μειονεκτήματα» (ΕΕ C 318 της 23.12.2006, σ. 93) και «Η γεωργία στις περιαστικές περιοχές» (ΕΕ C 74 της 23.3.2005, σ. 62).

2.5. Δεδομένου ότι το βιοτικό επίπεδο έχει βελτιωθεί στις πόλεις και τις κωμοπόλεις, πολλοί νέοι από ΑΟ+Ν περιοχές έχουν μεταναστεύσει, με αποτέλεσμα οι περιοχές αυτές να ακολουθούν πλέον καθοδική πορεία, από οικονομική και κοινωνική άποψη, η οποία συνεχώς επιδεινώνεται, καθώς όλο και περισσότερα άτομα μεταναστεύουν. Η απώλεια του πληθυσμού μειώνει την ποσότητα του χρήματος που κυκλοφορεί σε μια κοινότητα, γεγονός που επηρεάζει, με τη σειρά του, τη βιωσιμότητα των τοπικών επιχειρήσεων, των εμπορικών καταστημάτων και των μεταφορικών συνδέσεων. Η κατάσταση επιδεινώνεται περαιτέρω από την απώλεια, ενδεχομένως, ιατρικών υπηρεσιών, σχολείων και άλλων κοινωνικών παροχών.

2.6. Οι ΑΟ+Ν περιοχές της Ευρώπης παρέχουν ένα μεγάλο μέρος των τοπικών τροφίμων και των πρώτων υλών μας. Προσφέρουν, επίσης, έναν τόπο αναψυχής και ξεκούρασης, όπου οι άνθρωποι μπορούν να κάνουν αθλητισμό και άλλες δραστηριότητες. Χωρίς, ωστόσο, ένα επαρκώς καταρτισμένο προσωπικό για τη διαχείριση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, των δασών, των λατομείων, των ξενοδοχείων και των βιοτεχνιών, πολλές από αυτές τις εγκαταστάσεις θα πάψουν να υφίστανται.

2.7. Η ικανότητα των επιχειρήσεων να ασκούν δραστηριότητα σε αυτές τις δύσκολες τοποθεσίες αποτελεί βασικό πρόβλημα, οι δε εργοδότες χρειάζονται ικανό και κατάλληλα καταρτισμένο προσωπικό. Για να επιτευχθεί αυτό, πρέπει να ενισχυθεί η συνεργασία με τους εργοδότες και τα σχολεία, τις τεχνικές σχολές και τα πανεπιστήμια της εκάστοτε περιοχής.

2.8. Οι περιφέρειες συνιστούν το επίπεδο όπου η συνεργασία μεταξύ κέντρων κατάρτισης και επιχειρήσεων παρουσιάζει την καλύτερη εφαρμογή και ανάπτυξη. Οι αρχές όλων των βαθμίδων διακυβέρνησης πρέπει να δώσουν τη δέουσα και ιδιαίτερη προσοχή στην καθιέρωση και την ανάπτυξη της ΣΕΕΚ στις αγροτικές και περιφερειακές περιοχές και/ή στις αραιοκατοικημένες περιοχές (προβλέποντας, μεταξύ άλλων, επαρκείς επενδύσεις, αλλά και στήριξη, ενθάρρυνση και παροχή βοήθειας σε τοπικές πρωτοβουλίες για την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των κέντρων κατάρτισης και των επιχειρήσεων).

2.9. Όπως έχει υπογραμμίσει επανειλημμένα η ΕΟΚΕ, θα πρέπει να δημιουργηθούν εξατομικευμένες υπηρεσίες επαγγελματικού προσανατολισμού⁽³⁾.

2.10. Η πρόσβαση σε ΣΕΕΚ είναι θεμελιώδους σημασίας για την ανάπτυξη της αυτοαπασχόλησης και ενός ικανού εργατικού δυναμικού. Δυστυχώς, τα περισσότερα ιδρύματα επαγγελματικής κατάρτισης είναι εγκατεστημένα σε πυκνοκατοικημένες περιοχές, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα τα άτομα από ΑΟ+Ν περιοχές που παρακολουθούν μαθήματα κατάρτισης να καταλήγουν να βρίσκονται σε μειονεκτική θέση, καθώς είναι αναγκασμένα να διανύουν μεγάλες αποστάσεις για να φτάσουν σε αυτά τα κέντρα. Στις περισσότερες περιπτώσεις, αυτό συνεπάγεται πρόσθετα έξοδα και σημαντικές δυσχέρειες, ιδίως όταν τα άτομα από ΑΟ+Ν περιοχές παρακολουθούν κύκλους μαθημάτων μικρής χρονικής διάρκειας ή στο πλαίσιο διττής εκπαίδευσης.

2.11. Η ανάπτυξη της επαγγελματικής κατάρτισης στις ΑΟ+Ν περιοχές αποτελεί ένα πρόβλημα που έχει αναγνωριστεί σε πολλές χώρες της ΕΕ. Δυστυχώς, τα συστήματα αντιμετώπισης του προβλήματος αυτού βασίστηκαν, ως επί το πλείστον, σε «αστικές λύσεις» που δεν είναι πρακτικά εφαρμόσιμες σε αυτές τις περιοχές.

2.12. Τα εκπαιδευτικά συστήματα στην Ευρώπη παρουσιάζουν τόσο μεγάλες αποκλίσεις μεταξύ των κρατών μελών (ορισμένα είναι οργανωμένα σε κεντρικό επίπεδο, άλλα σε ομοσπονδιακό, με τις περιφέρειες να έχουν αυτές την αντίστοιχη αρμοδιότητα), ώστε είναι δύσκολο να επιδιωχθεί η εφαρμογή μιας «ευρωπαϊκής λύσης». Ωστόσο, ενώ οι λύσεις μπορεί να ποικίλλουν, κρίνεται σκόπιμο να προσδιοριστούν ορισμένα κοινά προβλήματα και να αναζητηθούν κοινές λύσεις, ώστε να καταστεί εφικτή η αμοιβαία μάθηση από τις βέλτιστες πρακτικές. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι, κατά τη γνώμη της, μια ιδιαίτερα καλή πρακτική είναι το διττό σύστημα εκπαίδευσης, με κοινή ευθύνη των ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων που παρέχουν εκπαίδευση και κατάρτιση, και με τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων.

2.13. Η ΣΕΕΚ σε αγροτικές περιοχές μπορεί να εξασφαλίσει εξειδικευμένη κατάρτιση σε ορισμένους τομείς οι οποίοι σχετίζονται άμεσα με τις αγροτικές οικονομικές δραστηριότητες και τα φυσικά τους χαρακτηριστικά, μεταξύ των οποίων στους τομείς της αλιείας, της δασοκομίας, του περιβάλλοντος, της γεωργίας κ.λπ. Αυτή η εξειδικευμένη κατάρτιση θα πρέπει να πληροί τα πρότυπα ποιότητας που απαιτούνται για να καταστούν τα εξειδικευμένα προγράμματα μέσο προσέλκυσης νέων σπουδαστών, να εξασφαλίζει σε όσους την έχουν παρακολουθήσει τα κατάλληλα προσόντα και να συμβάλλει στην τοπική κοινωνικοοικονομική ανάζωγηση.

3. Η προοπτική των μικρών επιχειρήσεων

3.1. Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα που παρέχουν εκπαίδευση δεν κατανοούν πάντοτε το ζήτημα της απασχόλησης σε πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις. Τα περισσότερα μαθήματα ΕΕΚ έχουν αναπτυχθεί για να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των μεσαίων και μεγάλων επιχειρήσεων, στις οποίες ο τόπος εργασίας είναι οργανωμένος σε διάφορα τμήματα και όπου οι υπάλληλοι προσλαμβάνονται για μια συγκεκριμένη θέση εργασίας. Αυτός ο τύπος μαζικής βιομηχανικής παραγωγής της εργασίας βασίζεται στην πρακτική ότι ο καθένας εκτελεί σαφώς καθορισμένα καθήκοντα και ακολουθεί διαδικασίες που μπορούν εύκολα να αξιολογηθούν και σύμφωνα με τις οποίες κάθε επαγγελματικό προσόν συνδέεται με μια συγκεκριμένη εργασία.

⁽³⁾ «Δέση μέτρων για την απασχόληση των νέων» (ΕΕ C 161 της 6.6.2013, σ. 67).

3.2. Αντιθέτως, οι περισσότερες πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις χρειάζονται εργαζομένους με ευέλικτες και πολλαπλές δεξιότητες. Αντί να απασχολούνται προκειμένου να εκτελέσουν μία συγκεκριμένη εργασία, οι εργαζόμενοι εργάζονται σε μικρές ομάδες, οι οποίες, από κοινού, εκτελούν όλα τα καθήκοντα που είναι απαραίτητα για τη λειτουργία της επιχείρησης. Οι εργαζόμενοι στις επιχειρήσεις αυτές πρέπει, επομένως, να ασκούν καθήκοντα τα οποία σε μεγαλύτερες επιχειρήσεις εκπληρώνονται από εργαζομένους σε θέσεις εργασίας με πολλές, διαφορετικές περιγραφές καθηκόντων.

3.3. Ο τρόπος αυτός λειτουργίας δεν είναι πάντα κατανοητός από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα με αστικό προσανατολισμό. Η αναγνώριση του προβλήματος θα μπορούσε να βοηθήσει τους εκπαιδευτές να κατανοήσουν με ποιον τρόπο λειτουργούν οι πολύ μικρές και οι μικρές επιχειρήσεις και για ποιο λόγο η κατάρτιση και τα επαγγελματικά προσόντα που προσανατολίζονται σε μια ειδική θέση εργασίας (*job-focused*) δεν είναι κατάλληλα για τον τρόπο λειτουργίας των πολύ μικρών και των μικρών επιχειρήσεων. Αυτό θα μπορούσε να βοηθήσει τις μικρές επιχειρήσεις να αναπτύξουν και να στηρίξουν την εσωτερική —εντός της επιχείρησης— εκπαίδευση και κατάρτιση με γνώμονα την εργασία.

3.4. Αρκετές πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται επίσης με γνώμονα τις ποικίλες απαιτήσεις των καταναλωτών, γεγονός που συχνά απαιτεί την εξεύρεση έκτακτων, καινοτόμων λύσεων. Για παράδειγμα, σε μια μικρή επιχείρηση στον τομέα της μηχανολογίας χρειάζονται πρακτικές δεξιότητες επισκευής και επαναχρησιμοποίησης. Αυτό διαφέρει από την πρακτική που εφαρμόζουν οι περισσότερες μεγάλες επιχειρήσεις που δεν επιτελούν εργασίες επισκευής, αλλά εργασίες αφαίρεσης και αντικατάστασης νέων μερών, επιστρέφοντας το ελαττωματικό ανταλλακτικό στον κατασκευαστή. Αυτό το απλό παράδειγμα εξηγεί το γιατί οι εργαζόμενοι σε μικρές επιχειρήσεις χρειάζονται πρόσθετες δεξιότητες, οι οποίες δεν είναι απαραίτητες σε μεγαλύτερες εταιρείες. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο διαπιστώνεται αναντιστοιχία δεξιοτήτων και για τον οποίο τόσο πολλές ευρωπαϊκές πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις απορρίπτουν τους υφιστάμενους κύκλους μαθημάτων εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης (EEK) και τους τίτλους επαγγελματικών προσόντων [*vocational qualifications (VQs)*] που έχουν αναπτυχθεί για τους εν λόγω τομείς.

3.5. Παρόμοια διαδικαστικά προβλήματα και προβλήματα που συνδέονται με τις δεξιότητες έχουν εντοπιστεί στις πολύ μικρές και τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, στους τομείς της μηχανικής, της αρχιτεκτονικής, της γεωργίας, της κατασκευής κτιρίων, της δασοκομίας, καθώς και σε πληθώρα άλλων τομέων.

3.6. Οι οικογενειακές επιχειρήσεις παρουσιάζουν, επίσης, διαφορετικά προβλήματα, με τους γιους και τις θυγατέρες να λειτουργούν συχνά ως καταλύτες αλλαγών και να έχουν, συγχρόνως, τον ρόλο τόσο του ασκούμενου όσο και του δυνητικού διαχειριστή. Σε οικογενειακές επιχειρήσεις, η κατάρτιση των παιδιών ξεκινά σε πολύ πιο πρώιμο στάδιο από ό,τι για τους εργαζομένους σε μια μεγάλη εταιρεία.

4. Η προοπτική των αγροτικών επιχειρήσεων

4.1. Η κατάρτιση τόσο των νέων όσο και των υφιστάμενων εργαζομένων αποτελεί πρόβλημα, ιδίως όταν οι εργαζόμενοι παρακολουθούν μαθήματα τεχνικής κατάρτισης μακριά από τον τόπο απασχόλησης. Εάν οι απαραίτητες μετακινήσεις συνεπάγονται μεγάλες απώλειες χρόνου, τότε πολλοί εργοδότες πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων θα θεωρήσουν την κατάρτιση ενός εργαζομένου σπατάλη χρόνου.

4.2. Οι πολύ μικρές και οι μικρές επιχειρήσεις αναγνωρίζουν ότι η διά βίου μάθηση (ΔΒΜ) και η επικύρωση των δεξιοτήτων και των προσόντων που αποκτώνται μέσω της μη τυπικής και της άτυπης μάθησης ⁽⁴⁾ βοηθάει τους εργαζομένους και τις επιχειρήσεις να αναπτύξουν και να προωθήσουν τις νέες τεχνολογίες. Μεγάλο μέρος του υλικού μάθησης για τη διά βίου μάθηση είναι διαθέσιμο στο διαδίκτυο, μέσω πρόσβασης σε βίντεο κατάρτισης, εγχειρίδια, επιγραμμικές επιδείξεις, μαθήματα ηλεκτρονικής μάθησης, καθώς και σε άλλα παρόμοια προγράμματα ηλεκτρονικής εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης. Δυστυχώς, η πρόσβαση σε αυτά τα προγράμματα μάθησης συνεπάγεται συχνά μεγάλες προκλήσεις για τις ΑΟ+Ν περιοχές, λόγω των πολύ χαμηλών ευρυζωνικών ταχυτήτων (μεταξύ 0,4 Mbps και 1,5 Mbps) ⁽⁵⁾.

4.3. Η απόσταση έως τα κέντρα κατάρτισης μπορεί να καταστεί λιγότερο σημαντική παράμετρος, εάν η ποιότητα των προγραμμάτων σπουδών είναι υψηλή και εάν η μετακίνηση είναι εξασφαλισμένη και προβλέπεται επιστροφή των εξόδων ταξιδιού. Με τον τρόπο αυτό, ωστόσο, δεν λύνονται τα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η πλειοψηφία των ατόμων που συμμετέχουν σε προγράμματα κατάρτισης στις ΑΟ+Ν περιοχές.

⁽⁴⁾ Επικύρωση προσόντων — μη τυπική και άτυπη μάθηση, SOC/521· υιοθετήθηκε στις 16 Σεπτεμβρίου 2015 (EE C 13 της 15.1.2016, σ. 49).

⁽⁵⁾ «Ανοιγμα της εκπαίδευσης» (EE C 214 της 8.7.2014, σ. 31).

5. Ο αντίκτυπος στις τοπικές κοινότητες

5.1. Η ΣΕΕΚ αποτελεί ειδικό παράγοντα που πρέπει να εξετάζεται σε συνάρτηση με την οικονομική και την κοινωνική ανάπτυξη (στρατηγική «Ευρώπη 2020»). Είναι επίσης ένα στοιχείο που συμβάλλει στην εδαφική και την κοινωνική συνοχή στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

5.2. Όταν τοπικές εγκαταστάσεις διατίθενται προς χρήση για το κοινό καλό, αυτό μπορεί να βοηθήσει τις ΑΟ+Ν κοινότητες να εξασφαλίσουν την παροχή ενδεδειγμένης επαγγελματικής κατάρτισης. Οι διοικητικές αρχές θα πρέπει να επικεντρωθούν στην άρση των φραγμών που παρεμποδίζουν τις τοπικές πρωτοβουλίες να ανταποκριθούν στις ανάγκες ΣΕΕΚ. Η στενότερη συνεργασία και η καλύτερη κατανόηση των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν τόσο οι τοπικές αρχές όσο και οι φορείς έργων, συμπεριλαμβανομένων των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, μπορούν να συμβάλουν στην εξεύρεση εποικοδομητικών λύσεων.

5.3. Οι κυβερνήσεις θα μπορούσαν να αξιοποιήσουν αυτή την ευκαιρία για την αποκέντρωση των υπηρεσιών στις αγροτικές περιοχές, δημιουργώντας κατ' αυτό τον τρόπο πλεονεκτήματα για τις τοπικές κοινότητες ⁽⁶⁾.

5.4. Στο πλαίσιο της ακρόασης με θέμα «Επαγγελματική ανάπτυξη και κατάρτιση στις αγροτικές περιοχές» ⁽⁷⁾, τονίστηκε σε πολλές παρουσιάσεις πόσο σημαντικό είναι να αναλάβουν οι κοινότητες τον έλεγχο των προβλημάτων τους και να βρουν τις δικές τους ειδικές λύσεις. Οι διαπιστώσεις αυτές έδωσαν την αφορμή να συζητηθούν και άλλα συναφή θέματα, καταδείχθηκε δε με σαφήνεια ότι η βελτίωση της ΣΕΕΚ πρέπει να αποτελεί μέρος ενός πολύ ευρύτερου σχεδιασμού, που θα εξετάσει, παράλληλα, ένα φάσμα προβλημάτων της κοινότητας.

5.5. Η συνεργασία μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων φορέων είναι ζωτικής σημασίας. Προκειμένου να καταστεί εφικτή η παροχή επαγγελματικής κατάρτισης σε αυτές τις κοινότητες, είναι αναγκαία η συνεργασία με όλες τις τοπικές επιχειρήσεις, τα σχολεία, το προσωπικό των σχολείων, τους μαθητές και τις οικογένειές τους, τους άνεργους, τους εργαζομένους, τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και τους εθελοντές, λαμβάνοντας υπόψη τις μακροπρόθεσμες ανάγκες της κοινότητας. Ειδικότερα, διαπιστώθηκε ότι είναι μείζονος σημασίας η ανάθεση αρμοδιοτήτων στον τοπικό πληθυσμό προκειμένου ορισμένοι από τους ντόπιους πολίτες να γίνουν «κινητήριοι μοχλοί» αλλαγής, έτσι ώστε οι κοινότητες να μπορούν να αναπτύξουν τις δικές τους λύσεις.

5.6. Η ανάγκη για άσκηση πολιτικής βούλησης σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο διοίκησης, προκειμένου να διασφαλιστεί η μακροχρόνια οικονομική ενίσχυση και η στήριξη σε επίπεδο υποδομών στις εν λόγω κοινότητες, αναγνωρίστηκε επίσης ως πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί.

5.7. Η επικοινωνία μέσω κινητής και σταθερής ευρυζωνικής σύνδεσης αναγνωρίστηκε ως σημαντικός διάλογος για την ανάπτυξη της επαγγελματικής κατάρτισης, και ειδικά για την ανάπτυξη των δεξιοτήτων ΤΠΕ, που έχουν γίνει απαραίτητες στον χώρο εργασίας και στο σπίτι. Οι ψηφιακές γνώσεις και δεξιότητες απαιτούνται για τη χρήση συσκευών και για την πρόσβαση σε υπηρεσίες. Αυτές οι δεξιότητες αποτελούν πλέον βασικό μέρος της οικονομικής και κοινωνικής ζωής όλων των πολιτών και πρέπει, ως εκ τούτου, να εκτείνονται σε όλα τα στάδια και τις μορφές εκπαίδευσης, από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση μέχρι την εκπαίδευση των ενηλίκων ⁽⁸⁾. Στις πολιτικές πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη τα χαρακτηριστικά του τοπικού πληθυσμού όσον αφορά την ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο και το επίπεδο των εισοδημάτων. Για τη ΣΕΕΚ σε αγροτικές περιοχές μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν η ανοικτή και η εξ αποστάσεως εκπαίδευση (e-learning/ανοιχτή μάθηση), για να συμπληρωθεί η προσωπική διδασκαλία ορισμένων μαθημάτων ή των δραστηριοτήτων κατάρτισης, για τις οποίες πρέπει να είναι διαθέσιμες η κατάλληλη τεχνολογία και ευρυζωνικές συνδέσεις.

5.8. Η καθολική πρόσβαση σε ευρυζωνικά δίκτυα υψηλής ταχύτητας αποτελεί καθοριστικό μέσο για την προώθηση της κοινωνικής και της εδαφικής συνοχής. Ως εκ τούτου, επικροτούνται τα σχέδια επέκτασης της χρήσης των διαρθρωτικών κονδυλίων και κονδυλίων των ταμείων αγροτικής ανάπτυξης, προκειμένου να συμπληρωθεί η χρηματοδότηση της εγκατάστασης εμπορικά βιώσιμων ευρυζωνικών υποδομών. Ωστόσο, είναι επίσης καθοριστικής σημασίας τα οφέλη των επενδύσεων αυτών να φθάσουν στους πολίτες μέσω της παροχής υπηρεσιών υψηλής ποιότητας (π.χ. ιατρικές υπηρεσίες, πρόσβαση στην τοπική διοίκηση κ.λπ.) και της σημαντικής μείωσης του κόστους για όλους τους τελικούς χρήστες. Επιπλέον, οι δημόσιοι χώροι όπου προσφέρεται δωρεάν διαδικτυακή πρόσβαση έχουν μείζονα σημασία για την ανάπτυξη καθολικής πρόσβασης σε ευρυζωνικές υπηρεσίες υψηλής ταχύτητας στις μικρές πόλεις και στα χωριά.

⁽⁶⁾ Υπάρχουν παραδείγματα τα οποία καταδεικνύουν ότι η μετεγκατάσταση των ιδρυμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης ή η δημιουργία νέων (ή ακόμη και πανεπιστημίων) μπόρεσε να υλοποιηθεί με μεγάλη επιτυχία σε αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές (βλέπε το παράδειγμα του Πανεπιστημίου της Κορσικής Pasquale Paoli).

⁽⁷⁾ Πραγματοποιήθηκε στις 28 Ιανουαρίου 2015, στην έδρα της ΕΟΚΕ στις Βρυξέλλες.

⁽⁸⁾ «Προς μια ακμάζουσα οικονομία βασισμένη στα δεδομένα» (ΕΕ C 242 της 23.7.2015, σ. 61).

5.9. Αναγνωρίζεται ότι η παροχή των δεξιοτήτων που απαιτούνται για τη διαβίωση και την εργασία σε ΑΟ+Ν περιοχές συνιστά περίπλοκο ζήτημα που απαιτεί ολοκληρωμένη προσέγγιση από κάθε τοπική κοινότητα, όπως προτείνει η οργάνωση *Volonteuropre*, μέσω της εκστρατείας της για την αγροτική απομόνωση των πολιτών στην Ευρώπη⁽⁹⁾. Για τη χρηματοδότηση της ΣΕΕΚ, οι επιχειρήσεις και οι τοπικές κοινότητες θα πρέπει να λαμβάνουν επαρκή στήριξη από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, ενώ πρέπει επίσης να διευκολύνονται και οι συνθήκες πρόσβασης στις ενισχύσεις αυτές. Έχει, εξάλλου, ουσιαστική σημασία να μη θεμελιώνεται η χρηματοδοτική στήριξη σε αμιγώς εμπορική βάση. Η πρόσβαση, για παράδειγμα, σε πόρους που διατίθενται στο πλαίσιο προγραμμάτων όπως το LEADER και το CLLD (προγράμματα τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων) είναι ουσιαστικής σημασίας. Αυτό θα διευκολύνει τον ρόλο των Ομάδων Τοπικής Δράσης, των κοινοτικών οργανώσεων και της κοινωνίας των πολιτών με την παροχή ενός πλαισίου σταθερής χρηματοδότησης, καθώς και με την ενεργό συμμετοχή και υποστήριξη.

5.10. Η Ευρώπη διαθέτει δίκτυα τοπικών και περιφερειακών αρχών που έχουν αναλάβει τη δέσμευση να συνεργάζονται στον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης και της διά βίου μάθησης (ΔΒΜ). Συγκεκριμένα, το Ίδρυμα Ευρωπαϊκών Περιφερειών για την Εκπαιδευτική Έρευνα και την Κατάρτιση (FREREF — *Foundation of European Regions for Educational Research and Training*) και ο Ευρωπαϊκός Σύνδεσμος Περιφερειακών και Τοπικών Αρχών για τη Διά Βίου Μάθηση (EARLALL). Η πρόσβαση στη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση, με ειδική έμφαση στις αγροτικές περιοχές, θα πρέπει επίσης να εξεταστεί από τα προαναφερόμενα ευρωπαϊκά δίκτυα, καθότι τα πεδία συνεργασίας και οι συμπράξεις μεταξύ συναφών τομέων μπορούν κυρίως να δημιουργηθούν σε περιφερειακό επίπεδο, δηλαδή μεταξύ τοπικών και περιφερειακών αρχών, επιχειρήσεων και κοινωνικών εταίρων, κοινωνίας των πολιτών και κέντρων απασχόλησης, κατάρτισης και επαγγελματικού προσανατολισμού κ.λπ.

5.11. Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών θα πρέπει να ενθαρρυνθούν να ανταλλάσσουν παραδείγματα βέλτιστων πρακτικών και καινοτόμων προσεγγίσεων όσον αφορά την αγροτική απομόνωση. Θα πρέπει να δοθεί στους εκπροσώπους τους η δυνατότητα να αναλαμβάνουν ενεργό ρόλο στη δομή διακυβέρνησης των ευρωπαϊκών κονδυλίων που έχουν αντίκτυπο στην αγροτική ανάπτυξη (ΕΓΤΑΑ, ΕΔΕΤ), να συμμετέχουν ουσιαστικά στην εποπτεία των επιτροπών παρακολούθησης σε εθνικό επίπεδο, καθώς και να προτρέπουν τις τοπικές και ευπαθείς ομάδες να λαμβάνουν μέρος στον σχεδιασμό και στην υλοποίηση των έργων. Στον χώρο των μη κρατικών ιδρυμάτων κατάρτισης, το κίνημα της λαϊκής ανώτερης εκπαίδευσης Grundtvig⁽¹⁰⁾ (το οποίο ξεκίνησε στη Δανία τον 19ο αιώνα και στη συνέχεια διαδόθηκε με μεγάλη επιτυχία σε άλλες χώρες) αποτελεί εξαιρετικό παράδειγμα. Ταυτόχρονα, οι εκπρόσωποι των ΟΚΠ θα πρέπει να ενημερώνουν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τις κακές πρακτικές που εφαρμόζονται από τα κράτη μέλη προκειμένου να διασφαλίζεται ότι οι κυβερνήσεις συμμορφώνονται με τις υποχρεώσεις τους για διαβούλευση με τα διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη και για συμπεριληψή τους (ιδίως σε τοπικό επίπεδο) στον σχεδιασμό, στην υλοποίηση και στην αξιολόγηση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων.

5.12. Η ΕΟΚΕ ζητεί η Ευρωπαϊκή Εγγύηση για τη νεολαία να αξιοποιηθεί για την προώθηση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης των νέων γενεών στις αγροτικές περιοχές. Οι επιδοτήσεις της ΕΕ θα πρέπει να εστιάζονται στον τρόπο με τον οποίο μπορεί να επιταχυνθεί η μεταφορά επιτυχημένων και καινοτόμων εμπειριών, καθώς και στον τρόπο με τον οποίο οι εμπειρίες αυτές μπορούν να εφαρμοστούν στην πράξη.

6. Πρόσθετες παρατηρήσεις

6.1. Η παρούσα γνωμοδότηση αποδείχθηκε ότι αποτελεί εξαιρετικά περίπλοκο ζήτημα. Ένα ευρύ φάσμα προβλημάτων που συνδέονται με αυτό, όπως οι μεταφορές, η αγροτική στέγαση, οι ιατρικές και κοινωνικές υπηρεσίες, η ενθάρρυνση των αγροτικών επιχειρήσεων μέσω φορολογικών κινήτρων, η ανάπτυξη του τουρισμού και πολλές άλλες ιδέες που εδίγησαν στις συζητήσεις μας και κατά τη διάρκεια της ακρόασης, θα μπορούσαν να αναλυθούν διεξοδικότερα.

6.2. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι τα ζητήματα αυτά δεν μπορούν όλα να εξεταστούν στο πλαίσιο μιας μόνο γνωμοδότησης. Θα θέλαμε, ως εκ τούτου, να εισηγηθούμε την εξέταση αυτού του θέματος σε μελλοντικές γνωμοδοτήσεις.

6.3. Θα πρέπει να πραγματοποιηθούν διεξοδικότερες έρευνες, προκειμένου να γίνουν κατανοητά τα καθήκοντα που πρέπει να εκτελούνται στις πολύ μικρές και τις μικρές επιχειρήσεις, καθώς και ο τρόπος κατανομής αυτών των καθηκόντων. Αυτό, με τη σειρά του, θα επηρεάσει τον τρόπο με τον οποίο διαρθρώνονται τα επαγγελματικά προσόντα στις πολύ μικρές και τις μικρές επιχειρήσεις και το πώς παρέχεται η επαγγελματική κατάρτιση.

⁽⁹⁾ Βλέπε <http://www.volonteuropre.eu/wp-content/uploads/2014/12/Briefing-Rural-Isolation-Final-Layout.pdf>

⁽¹⁰⁾ Το κίνημα Grundtvig έδωσε επίσης το όνομά του σε ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα χρηματοδότησης, που αποτελεί μέρος του προγράμματος διά βίου μάθησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την περίοδο 2007-2013 και έχει ως στόχο να ενισχυθεί η ευρωπαϊκή διάσταση στην εκπαίδευση ενηλίκων και στη διά βίου μάθηση σε ολόκληρη την Ευρώπη.

6.4. Η ΕΟΚΕ προτείνει να δρομολογηθεί μελέτη για την εξεύρεση λύσεων στις προκλήσεις που αναλύονται στην παρούσα γνωμοδότηση.

6.5. Η ΕΟΚΕ απευθύνει έκκληση για τη διεξαγωγή διοργανικού διαλόγου σχετικά με τα προβλήματα και τις πιθανές λύσεις, με τη συμμετοχή διαφόρων γενικών διευθύνσεων της Επιτροπής, της κοινωνίας των πολιτών (ΕΟΚΕ), των τοπικών/περιφερειακών αρχών (ΕτΠ) και του Cedefop.

Βρυξέλλες, 8 Οκτωβρίου 2015.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γεώργιος ΝΤΑΣΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η ενέργεια ως παράγοντας ανάπτυξης και εμπάθυνσης της διαδικασίας προσχώρησης στα Δυτικά Βαλκάνια»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2016/C 032/02)

Εισηγητής: ο κ. Pierre-Jean COULON

Στις 19 Φεβρουαρίου 2015, και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του εσωτερικού της κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα

«Η ενέργεια ως παράγοντας ανάπτυξης και εμπάθυνσης της διαδικασίας προσχώρησης στα Δυτικά Βαλκάνια»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας).

Το ειδικευμένο τμήμα «Εξωτερικές σχέσεις», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 10 Σεπτεμβρίου 2015.

Κατά την 511η σύνοδο ολομέλειάς της, που πραγματοποιήθηκε στις 6, 7 και 8 Οκτωβρίου 2015 (συνεδρίαση της 8ης Οκτωβρίου 2015), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 145 ψήφους υπέρ, 2 ψήφους κατά και 1 αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Μετά το φόρουμ της κοινωνίας πολιτών των Δυτικών Βαλκανίων, που πραγματοποιήθηκε στο Βελιγράδι στις 2 και 3 Ιουνίου 2015, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) απηύθυνε έκκληση να ενισχυθεί η Ενεργειακή Κοινότητα —στόχος της οποίας είναι η επέκταση του ενεργειακού κεκτημένου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) στις χώρες της διεύρυνσης και της πολιτικής γειτονίας— και να συνδεθεί στενότερα με την πρωτοβουλία «Ενεργειακή Ένωση». Η ενέργεια πρέπει να αποτελεί παράγοντα ανάπτυξης και διασύνδεσης της ευρύτερης περιοχής και οι πολίτες των δυτικών Βαλκανίων πρέπει να έχουν σαφή εικόνα των οικονομικών και περιβαλλοντικών πλεονεκτημάτων που προσφέρει η προσχώρηση στην ΕΕ.

1.2. Το πρόγραμμα της Ενεργειακής Ένωσης σε θέματα διασύνδεσης των ενεργειακών δικτύων πρέπει να περιλαμβάνει τα Δυτικά Βαλκάνια.

1.3. Οι υφιστάμενες υποδομές μεταφοράς και διανομής φυσικού αερίου πρέπει να αξιοποιηθούν στο έπακρο. Πρέπει να εφαρμοστεί η τεχνική των «αντίστροφων ροών». Όσον αφορά τις ενδεχόμενες νέες δομές, δεν πρέπει να αποκλειστεί καμία μελέτη:

— ο αγωγός αερίου «Turkish Stream»,

— ο αγωγός TAP (Trans Adriatic Pipeline): σύνδεση Αζερμπαϊτζάν-Ιταλίας,

— ο αγωγός IAP (Ionian Adriatic gaz Pipeline) που θα επιτρέπει τη σύνδεση Αλβανίας — Μαυροβουνίου — κροατικών ακτών της Αδριατικής — Βοσνίας-Ερζεγοβίνης και τη σύνδεση με τον υφιστάμενο κροατικό αγωγό της Dugorolje.

Οι επιλογές πρέπει να αποφασιστούν κατά τρόπο συντονισμένο.

1.4. Πρέπει να μελετηθεί η δημιουργία στην περιοχή κοινού αποθέματος αερίου, ανεξάρτητα από την ενίσχυση των εθνικών δυνατοτήτων.

1.5. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την επανέναρξη των μελετών σχετικά με την εγκατάσταση τερματικού σταθμού μεθανίου (υγροποιημένου φυσικού αερίου — LNG) στην Αδριατική και τάσσεται υπέρ της υλοποίησής του.

1.6. Απαιτούνται επενδύσεις στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Θα πρέπει να στηρίζονται στην ενίσχυση των δικτύων και των διασυνδέσεων και σε ένα σαφές και σταθερό νομικό πλαίσιο.

1.7. Η κοινωνία των πολιτών των Βαλκανίων πρέπει να καλείται συστηματικά να συμμετέχει στις συναντήσεις της Ενεργειακής Κοινότητας, μέσω της ΕΟΚΕ και των δομών συνεργασίας που έχει δημιουργήσει με τις χώρες αυτές.

1.8. Η ΕΟΚΕ απευθύνει έκκληση για καλύτερη διαπεριφερειακή συνεργασία και για ανάπτυξη έργων στον ενεργειακό τομέα, ως παράγοντες που συμβάλλουν στην ενίσχυση της περιφερειακής σταθερότητας και στη δημιουργία απασχόλησης.

1.9. Μεταξύ των στοιχείων του κεκτημένου της Ένωσης, ιδιαίτερη σημασία έχει η οδηγία για την ενεργειακή απόδοση· πρέπει, λοιπόν, να αποτελέσει αντικείμενο συγκεκριμένων προγραμμάτων στις ενδιαφερόμενες χώρες. Πρέπει να επιδιωχθεί συνεργασία μεταξύ των διαφόρων συμμετεχόντων σε θέματα έξυπνων μετρητών και ολοκληρωμένων λύσεων. Η ενεργειακή απόδοση και οι οικονομίες ενέργειας συνιστούν παράγοντες δημιουργίας δραστηριότητας για τις επιχειρήσεις και παράγοντες δημιουργίας θέσεων εργασίας —τόσο πράσινων όσο και παραδοσιακών.

2. Ενίσχυση της ενταξιακής διαδικασίας χάρη στην ενέργεια

2.1. Στα 35 κεφάλαια του κεκτημένου της ΕΕ που απαιτούνται για την ένταξη νέου κράτους στην Ένωση περιλαμβάνεται το κεφάλαιο 15, «Ενέργεια», απόδειξη της σημασίας του ζητήματος. Το θέμα εξετάστηκε ήδη κατά την ενταξιακή διαδικασία του Μαυροβουνίου, ενώ θα εξεταστεί προσεχώς για τη Σερβία. Αξίζει να επισημανθεί, ωστόσο, ότι τα ενεργειακά ζητήματα είναι είτε αναγκαία είτε ιδιαίτερος χρήσιμα και για άλλα κεφάλαια: για θέματα γεωργίας, μεταφορών, επιχειρήσεων ή σε κοινωνικά και περιβαλλοντικά θέματα η ενέργεια πρέπει να λαμβάνεται υπόψη.

2.2. Η νοτιοανατολική περιοχή της Ευρώπης περιλαμβάνει κράτη ήδη μέλη της ΕΕ, κράτη επίσημως υποψήφια που βρίσκονται σε διάφορα στάδια της προενταξιακής διαδικασίας, καθώς και κράτη εν δυνάμει υποψήφια.

2.3. Στο πλαίσιο των ενταξιακών διαπραγματεύσεων, οι υποψήφιες χώρες πρέπει να ενθαρρύνονται να εφαρμόσουν το ταχύτερο δυνατόν το κεκτημένο της ΕΕ, ώστε να προωθήσουν την ένταξή τους στην εσωτερική αγορά της ενέργειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προς όφελος της ευημερίας των πολιτών.

2.4. Η νέα Ευρωπαϊκή Επιτροπή όρισε ως μία από τις κυριότερες προτεραιότητές της την οικοδόμηση μιας Ενεργειακής Ένωσης: ένας εκ των αντιπροέδρων της έχει ως μοναδικό χαρτοφυλάκιο το θέμα αυτό, το οποίο αφορά και περισσότερους από δώδεκα άλλους επιτρόπους. Η Ενεργειακή Ένωση, τη δημιουργία της οποίας ευχόταν η ΕΟΚΕ εδώ και χρόνια (βλέπε κυρίως TEN/493), βρίσκεται επιτέλους στην ημερήσια διάταξη και από τους σχετικούς προβληματισμούς δεν μπορούν να αποκλεισθούν εκ προοιμίου χώρες που αναμένεται να προσχωρήσουν στην Ένωση βραχυπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα. Εξάλλου, η προαναφερθείσα γνωμοδότηση αναφερόταν ρητώς στον συνυπολογισμό των χωρών αυτών.

2.5. Στο «στρατηγικό πλαίσιο για την Ενεργειακή Ένωση» που δημοσίευσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 25 Φεβρουαρίου 2015, επί του οποίου η ΕΟΚΕ τοποθετήθηκε με τη γνωμοδότηση TEN/570, προτείνεται η ενίσχυση της Ενεργειακής Κοινότητας. Τονίζεται η ανάγκη πιο στενής ενοποίησης των αγορών ενέργειας της ΕΕ και των χωρών της Ενεργειακής Κοινότητας. Αναφέρονται επίσης ρητώς οι προσυπογράφωντες της εν λόγω Κοινότητας, στο πλαίσιο της διαχείρισης των κρίσεων εφοδιασμού. Τέλος, αναγγέλλεται η τακτική ενημέρωση των σχεδίων κοινού ενδιαφέροντος στον τομέα των ενεργειακών υποδομών, που θα μπορεί πλέον να επεκταθεί και στα έργα ενδιαφέροντος για την Ενεργειακή Κοινότητα.

2.6. Πρέπει να αναζητηθεί ισορροπία μεταξύ των παραδοσιακών και των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας: αυτό απαιτεί τη δημιουργία διασυνδέσεων των δικτύων ηλεκτρικής ενέργειας ή την ενίσχυση των υφιστάμενων διασυνδέσεων με τα δίκτυα της Ένωσης. Όσον αφορά το αέριο —ένα ζήτημα σημαντικό—, ο εφοδιασμός πρέπει να διασφαλιστεί με τη δημιουργία διασυνδέσεων αλληλεγγύης με την Ένωση, αλλά και με τη δημιουργία τερματικού σταθμού μεθανίου. Τέλος, το σχέδιο του αγωγού αερίου «Turkish Stream», που αντικαθιστά το ναυαγήσαν σχέδιο «South Stream», αποτελεί ευκαιρία, όπως και τα σχέδια Trans Adriatic Pipeline (TAP) και Ionian Adriatic gaz Pipeline (IAP). Ας υπενθυμιστεί ότι η περιοχή συνιστά σχεδόν αναγκαστικό πέρασμα στη διαδρομή από τις περιοχές παραγωγής (πετρέλαιο, φυσικό αέριο) στις περιοχές μεγάλης κατανάλωσης εντός της Ένωσης. Η προτεραιότητα, όμως, πρέπει να δοθεί στην αξιοποίηση των ήδη υφιστάμενων υποδομών, που συχνά δεν αξιοποιούνται πλήρως, ενώ πρέπει να προωθηθεί η εφαρμογή των «αντίστροφων ροών»: σε μια ενεργειακή προσέγγιση που αφορά την ασφάλεια του εφοδιασμού, η προτεραιότητα δεν πρέπει να δίνεται στους μεγάλους αγωγούς αερίου, καθώς είναι ευάλωτοι.

3. Ένα υπάρχον δυναμικό διακυβέρνησης, που πρέπει να βελτιωθεί χάρη στην κοινωνία των πολιτών

3.1. Στον τομέα της ενέργειας, όπως έχει διαπιστωθεί πρόσφατα στους κόλπους της ΕΟΚΕ (TEN/562, TEN/570 κ.λπ.), η διακυβέρνηση διαδραματίζει καιρό ρόλο στην πρόκριση ενεργειακών επιλογών, τον συντονισμό των επενδύσεων —ιδίως σε υποδομές—, την υλοποίηση της αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών ή ακόμη τον προσδιορισμό του ρόλου και τη συμμετοχή των διαφόρων ενδιαφερομένων —κυρίως δε της κοινωνίας πολιτών (κοινωνικοί εταίροι, καταναλωτές, περιβαλλοντικές οργανώσεις κ. λπ.).

3.2. Από πολλές απόψεις, τα θεμέλια μιας τέτοιας διακυβέρνησης έχουν τεθεί ήδη από τον Ιούλιο του 2006, με τη δημιουργία της Ενεργειακής Κοινότητας, που συμπεριλαμβάνει όλες τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων (Αλβανία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Κροατία, Κοσσυφοπέδιο, πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Μαυροβούνιο και Σερβία). Το 2010 προσχώρησε στην Ενεργειακή Κοινότητα και η Μολδαβία, ακολούθησε δε η Ουκρανία το 2011. Η Γεωργία είναι υποψήφια για ένταξη. Τέλος, ας σημειωθεί η συμμετοχή ως παρατηρητών της Νορβηγίας και της Αρμενίας, επίσης όμως —και κυρίως— της Τουρκίας.

3.3. Η σχετική συνθήκη έχει στόχο την επέκταση της εσωτερικής αγοράς της ΕΕ στη νοτιοανατολική Ευρώπη και πέραν αυτής. Αποβλέπει:

- στη δημιουργία ενός σταθερού εμπορικού και ρυθμιστικού πλαισίου, που θα ευνοεί τις επενδύσεις για την ασφάλεια του εφοδιασμού και τον έλεγχο των τιμών,
- στη δημιουργία μιας ζώνης ρύθμισης για τις ανταλλαγές ενέργειας σε δίκτυο,
- στην ενίσχυση των δεσμών αλληλεγγύης για τη διασφάλιση του εφοδιασμού,
- στον συνυπολογισμό των περιβαλλοντικών ζητημάτων, χάρη στη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και την ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

3.4. Ας σημειωθεί ότι, παρά τις αξιέπαινες προθέσεις, τα τελευταία χρόνια έχει σημειωθεί μάλλον περιορισμένη πρόοδος.

Επιπλέον, ιδιαίτερα περιορισμένος είναι ο συνυπολογισμός των κοινωνικών πτυχών του κεκτημένου σε θέματα ενέργειας, οι οποίες περιλαμβάνονται στη Συνθήκη. Δεν εξετάζεται καν μια ευρύτερη κοινωνική (ή κοινωνιακή) διάσταση, γεγονός που αποκλείει την προσχώρηση της κοινωνίας των πολιτών στους προβληματισμούς και τις δράσεις της Ενεργειακής Κοινότητας. Η απουσία δικτύων δομημένων οργανώσεων στον τομέα αυτόν υπονομεύει τον διάλογο και την ανάπτυξη προβληματισμού.

3.4.1. Όπως προβλέπεται στη διαδικασία της Ενεργειακής Ένωσης που πρότεινε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, πρέπει να ξεπεραστούν οι διοργανικές σχέσεις μεταξύ της ΕΕ και των κρατών μελών της Ενεργειακής Κοινότητας. Προς τούτο, η ΕΟΚΕ πρέπει να αποτελέσει συστατικό στοιχείο της διεύρυνσης των διαδικασιών, μέσω της ενσωμάτωσης, στον ευρωπαϊκό διάλογο περί ενέργειας, της ενεργειακής κατάστασης της περιοχής αυτής υπό την ευρεία έννοια.

3.4.2. Η υιοθέτηση του κεκτημένου της Ένωσης σε θέματα ενέργειας και η ένταξη στην εσωτερική αγορά προϋποθέτουν αισθητή εξέλιξη των πρακτικών της περιοχής όσον αφορά τις τιμές της ενέργειας: οι τιμές δεν πρέπει να διαμορφώνονται βάσει πολιτικής επιδοτήσεων, αλλά να λαμβάνουν υπόψη το πραγματικό κόστος.

3.4.3. Οι δομές που δημιουργήθηκαν για την κοινωνία των πολιτών κατά τη διαδικασία διεύρυνσης, όπως οι μεικτές συμβουλευτικές επιτροπές (πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας —ανενεργή προς το παρόν—, Μαυροβούνιο και Σερβία —υποψήφιας χώρες που ξεκίνησαν τις διαπραγματεύσεις και οι επιτροπές των οποίων είναι ενεργές) και η επιτροπή παρακολούθησης «Δυτικά Βαλκάνια», πρέπει να αξιοποιηθούν για τους σκοπούς αυτούς.

4. Ένα φυσικό δυναμικό για ένα νέο ενεργειακό μείγμα

4.1. Αναλύσαμε ήδη την ανάγκη ενίσχυσης των ηλεκτρικών διασυνδέσεων στο εσωτερικό της περιοχής, αλλά και από και προς το εξωτερικό, καθώς και ενίσχυσης των διαύλων μεταφοράς, ιδίως για το φυσικό αέριο, και ενδεχομένως δημιουργίας ενός τερματικού σταθμού μεθανίου. Ο σταθμός αυτός, που θα πρέπει προφανώς να βρίσκεται στην πλευρά της Αδριατικής, θα μπορούσε να είναι κοινός για όλα τα κράτη της περιοχής, ή τουλάχιστον για τα περισσότερα, και θα επέτρεπε τη μεταφορά του υγροποιημένου φυσικού αερίου (LNG) που προέρχεται από πιο απομακρυσμένους προμηθευτές και, μεταγενέστερα, της παραγωγής της ανατολικής Μεσογείου (υφαλοκρηπίδα της Κύπρου).

4.1.1. Η πρόσφατη υπογραφή (10 Ιουλίου 2015), στο πλαίσιο της «συνδεσιμότητας της Κεντρικής και Νοτιοανατολικής Ευρώπης όσον αφορά το φυσικό αέριο» (CESEC), ενός πρωτοκόλλου συμφωνίας μεταξύ Ευρωπαϊκής Επιτροπής και Αυστρίας, Βουλγαρίας, Κροατίας, Ελλάδας, Ουγγαρίας, Ιταλίας, Ρουμανίας, Σλοβακίας, Σλοβενίας, Αλβανίας, πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας, Σερβίας και Ουκρανίας, αναμένεται να συντελέσει στην προώθηση της διαφοροποίησης του εφοδιασμού σε φυσικό αέριο, καθώς και της ενοποίησης των αγορών στην περιοχή. Η ΕΟΚΕ θα επιθυμούσε τη συμμετοχή και του Μαυροβουνίου στη συμφωνία αυτή.

4.2. Είναι γεγονός ότι το ενεργειακό μείγμα της περιοχής δεν είναι ισορροπημένο. Δεν υπάρχει πραγματική αγορά, η διάρθρωση του μείγματος διαφέρει από τη μια χώρα στην άλλη, ενώ οι τιμές υπόκεινται σχεδόν παντού σε ρυθμίσεις και συχνά διατηρούνται τεχνητά σε χαμηλά επίπεδα, γεγονός που δεν ευνοεί ούτε την ενεργειακή απόδοση ούτε τις επενδύσεις για διαφοροποίηση των πηγών.

4.3. Εκ των πραγμάτων, ο άνθρακας αντιπροσωπεύει συνολικά την πηγή του 50 % της ενέργειας που καταναλώνεται, το πετρέλαιο και τα προϊόντα του άνω του 30 %, ενώ το φυσικό αέριο αντιπροσωπεύει μόλις το 10 % περίπου. Η παραγωγή ενέργειας από απόβλητα και βιοκαύσιμα κερδίζει έδαφος, χωρίς όμως πραγματικά συντονισμένο σχέδιο.

4.4. Σύμφωνα με πολλές πηγές (IEA, REN) και μελέτες αξιολόγησης, οι χώρες των Δυτικών Βαλκανίων διαθέτουν σημαντικό δυναμικό ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, που πρέπει να ενεργοποιηθεί και να τύχει επενδύσεων, ώστε να μπορέσουν οι χώρες αυτές να συμμετάσχουν στο «πλαίσιο πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το κλίμα και την ενέργεια για το 2030»:

- Η ηλιοφάνεια είναι σημαντική και καλύπτει μεγάλο μέρος του έτους· το δυναμικό φωτοβολταϊκής ενέργειας, υπό αξιολόγηση, θα πρέπει να αξιοποιηθεί μέσω διαφόρων συμπράξεων, συμπεριλαμβανομένων συνεταιρισμών και κοινοτήτων, και να υποστηριχθεί με ένα σταθερό νομικό πλαίσιο.
- Η υδραυλική ενέργεια (ταμιευτήρες ή τρέχοντα ύδατα) είναι κατά μεγάλο μέρος αναξιοποίητη, με την εξαίρεση σημαντικών έργων στην Αλβανία και, σε μικρότερη κλίμακα, στη Σερβία και το Μαυροβούνιο· πρέπει να προωθηθούν οι αντλιοταμιευτήρες.
- Το αυτό ισχύει για τη βιοενέργεια και την αιολική ενέργεια, σε πολύ πρώιμο στάδιο ακόμη, αλλά με ενδιαφέρουσες προοπτικές, καθώς η διαθεσιμότητα γαιών επιτρέπει την εκμετάλλευσή τους.
- Ο ρόλος των συνεταιρισμών και των παραγωγών-καταναλωτών («prosumers» στα αγγλικά) πρέπει να ενταχθεί στο νέο ενεργειακό τοπίο.

Ιδιαίτερη μνεία αξίζει η εξαιρετική μελέτη του SEENET (South East Europe network on natural resources, energy and transport).

4.4.1. Οι προοπτικές αυτές πρέπει να αξιολογηθούν από άποψη συντονισμένων επενδύσεων, κυρίως όμως από άποψη δυνατοτήτων ανάπτυξης δραστηριοτήτων και δημιουργίας απασχόλησης —ιδίως στις νέες ενεργειακές τεχνολογίες (πράσινες θέσεις εργασίας)—, καθώς και αντιμετώπισης της ενεργειακής φτώχειας. Η Ενεργειακή Κοινότητα πρέπει να υποστηρίξει την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων αυτών, απευθυνόμενη μεταξύ άλλων στην Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ).

4.4.2. Οι «διευκολύνσεις για την κοινωνία των πολιτών» που προβλέπονται στις ενταξιακές διαδικασίες πρέπει να υπηρετούν τα προτεινόμενα έργα σε θέματα «ενέργειας των πολιτών» [έργα συλλόγων, συνεταιρισμών, μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ) κ.λπ.].

Βρυξέλλες, 8 Οκτωβρίου 2015.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γεώργιος ΝΤΑΣΗΣ

III

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

511Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΟΚΕ ΣΤΙΣ 6, 7 ΚΑΙ 8 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2015

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την περιοχή των Άλπεων»

[COM(2015) 366 final]

(2016/C 032/03)

Εισηγητής: ο κ. **Stefano PALMIERI**

Στις 15 Ιουλίου 2015, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα

«Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την περιοχή των Άλπεων»

COM(2015) 366 final.

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 9 Σεπτεμβρίου 2015.

Κατά την 511η σύνοδο ολομέλειας, της 6ης, 7ης και 8ης Οκτωβρίου 2015 (συνεδρίαση της 8ης Οκτωβρίου 2015), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 129 ψήφους υπέρ, καμία κατά και μία αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) επισημαίνει ότι η δρομολόγηση της «Στρατηγικής της ΕΕ για την περιοχή των Άλπεων — EUSALP» πραγματοποιείται σε μια ιδιαίτερη χρονική στιγμή, που χαρακτηρίζεται, αφενός, από τη συνέχιση των αρνητικών επιπτώσεων της χρηματοπιστωτικής κρίσης στην πραγματική οικονομία και, αφετέρου, από την προσπάθεια προώθησης και δρομολόγησης διαρθρωτικών αλλαγών σε οικονομικό, περιβαλλοντικό και κοινωνικό επίπεδο με ιδιαίτερη έμφαση στην ποιότητα ζωής και την ευημερία των πολιτών.

1.2. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι τα σχετικά εδαφικά συστήματα της EUSALP, πέντε κράτη μέλη (Ιταλία, Γαλλία, Αυστρία, Γερμανία και Σλοβενία) και δύο τρίτες χώρες (Ελβετία και Λιχτενστάιν), χαρακτηρίζονται από πολύ υψηλότερα από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο επίπεδα οικονομικής ανάπτυξης, περιβαλλοντικής βιωσιμότητας και κοινωνικής συνοχής, καθώς και από μακρά παράδοση δραστηριοτήτων εδαφικής συνεργασίας.

1.2.1. Παρά τις πρόδηλες αυτές ιδιαιτερότητες, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η EUSALP αποτελεί για την περιοχή των Άλπεων στοιχείο προστιθέμενης αξίας που συμβάλλει στη διατήρηση και, στο μέτρο του δυνατού, στη βελτίωση των υψηλών οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιπέδων που χαρακτηρίζουν αυτά τα εδαφικά συστήματα.

1.2.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η EUSALP αποτελεί μοχλό ανάπτυξης ικανό να στηρίξει την ανταγωνιστικότητα και τη συνοχή της Ευρώπης στο σύνολό της, σύμφωνα με τους στόχους της ευρωπαϊκής πολιτικής συνοχής και τις αρχές συνεργασίας και αλληλεγγύης που τη χαρακτηρίζουν.

1.3. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι αυτά τα εδάφη χαρακτηρίζονται από κοινά εδαφικά γνωρίσματα, όπως, για παράδειγμα, τα γνωρίσματα που προσδιορίζουν τις αλπικές ορεινές περιοχές.

1.3.1. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι οι Άλπεις, πέρα από το ότι αποτελούν τη δεύτερη μεγαλύτερη δεξαμενή βιοποικιλότητας στην Ευρώπη, προσδίδουν ταυτότητα και αναγνωρισιμότητα σε ολόκληρη την περιοχή. Λόγω της έκτασης και της μορφολογίας τους, οι Άλπεις οριοθετούν σε ορισμένες περιπτώσεις μια περιοχή υλικού και άυλου διαχωρισμού, ενώ σε άλλες περιπτώσεις αντιπροσωπεύουν τον συνδετικό κρίκο μεταξύ των διαφόρων εδαφικών επιπέδων από οικονομική, περιβαλλοντική, πολιτιστική και κοινωνική άποψη.

1.4. Παρότι η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τη στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την περιοχή των Άλπεων (EUSALP), εκτιμά ότι απαιτούνται συμπληρώσεις.

1.5. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι η κοινωνική διάσταση της EUSALP δεν αντιμετωπίζεται με την ίδια προσοχή που δόθηκε στην οικονομική και περιβαλλοντική διάσταση. Η ΕΟΚΕ ζητεί συνεπώς να ενισχυθεί η κοινωνική διάσταση μέσω της ενσωμάτωσής της (mainstreaming) σε όλες τις δράσεις προκειμένου να διασφαλιστεί η καθιέρωση ενός μοντέλου ανάπτυξης που να μπορεί να εξασφαλίσει την ανταγωνιστικότητα και παράλληλα την κοινωνική ένταξη και προστασία, με ιδιαίτερη έμφαση στα άτομα που πλήττονται περισσότερο από παράγοντες ευπάθειας και μειονεκτικότητας.

1.5.1. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ θεωρεί εξίσου θεμελιώδες να ενισχυθεί η εγκάρσια διάσταση των στόχων της EUSALP με σκοπό τη μεγαλύτερη στήριξη της εναρμόνισης και της ισορροπίας ανάμεσα στην οικονομική, την περιβαλλοντική και την κοινωνική βιωσιμότητα, και τη συνέπεια με την εφαρμογή μιας ολιστικής προσέγγισης ως προς την ανάπτυξη και την κοινωνική καινοτομία.

1.6. Αν και η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι καθορισμένοι στόχοι της EUSALP είναι συνεπείς με τις στρατηγικές προτεραιότητες της περιοχής της Άλπεων, ωστόσο κρίνει ότι απαιτούνται συμπληρώσεις με στόχο την αποτελεσματική μετατροπή των προκλήσεων σε παράγοντες ανταγωνιστικότητας και συνοχής, ιδίως όσον αφορά την οικονομική παγκοσμιοποίηση, τις δημογραφικές τάσεις, την κλιματική αλλαγή, τα ζητήματα ενέργειας και τη γεωγραφική θέση.

1.7. Όσον αφορά τη θεματική προτεραιότητα «Οικονομική ανάπτυξη και καινοτομία», η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι είναι σημαντικό να αναπτυχθούν αποτελεσματικότερες στρατηγικές υπέρ της καινοτομίας σε επίπεδο ανταγωνιστικότητας και δημιουργίας θέσεων εργασίας, να επιδιωχθεί η προσέλκυση νέων επενδύσεων, να ενισχυθούν οι δράσεις υπέρ της γεωργίας και της δασοκομίας και να αξιοποιηθούν οι διάφορες μορφές τουρισμού που χαρακτηρίζουν την περιοχή. (Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ. σημεία 3.3, 3.4, 3.5, 3.6 και 3.7.)

1.8. Όσον αφορά τη θεματική προτεραιότητα «Κινητικότητα και συνδεσιμότητα», η ΕΟΚΕ θεωρεί θεμελιώδους σημασίας να δρομολογηθούν δράσεις με στόχο τη μείωση των οδικών μεταφορών εμπορευμάτων και προσώπων, την ενίσχυση της περιβαλλοντικά βιώσιμης προσβασιμότητας στις τουριστικές περιοχές, τη μείωση της οδικής κυκλοφορίας στα αστικά και μητροπολιτικά συστήματα και τη διασφάλιση της προσβασιμότητας στις υπηρεσίες και της συνδεσιμότητας σε όλες τις εδαφικές εκτάσεις της περιοχής των Άλπεων. (Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ. σημεία 3.8, 3.9 και 3.10.)

1.9. Όσον αφορά τη θεματική προτεραιότητα «Περιβάλλον και ενέργεια», η ΕΟΚΕ θεωρεί θεμελιώδους σημασίας να διατηρηθεί η ισορροπία ανάμεσα στη διαφύλαξη των φυσικών και πολιτιστικών κεφαλαίων και την ορθολογική χρήση τους και να ενισχυθούν η οικολογική συνδεσιμότητα, η εφαρμογή δράσεων μετριασμού και προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και ένας οικονομικά προσιτός και υψηλής ποιότητας ασφαλής ενεργειακός εφοδιασμός. (Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ. σημεία 3.11, 3.12 και 3.13.)

1.10. Η ΕΟΚΕ κρίνει αναγκαίο να εφοδιαστεί η EUSALP με μια πραγματική «πολυεπίπεδη διακυβέρνηση», προκειμένου να αξιοποιηθεί η «οριζόντια διάσταση» (συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών), αφενός, και να ενσωματωθεί και να ενισχυθεί η «κάθετη διάσταση» (συμμετοχή των περιφερειών και των τοπικών αρχών), αφετέρου, με πλήρη σεβασμό των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας.

1.11. Η ΕΟΚΕ ζητεί την ενεργοποίηση μιας μόνιμης διαδικασίας ανάπτυξης ικανοτήτων (capacity building), που θα συνοδεύει και θα καθορίζει την ενεργό συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στις διαδικασίες ανάπτυξης της EUSALP, καθώς και την καθιέρωση «μόνιμου φόρουμ» για την εκπροσώπηση και τη στήριξη των κοινωνικών και οικονομικών φορέων της περιοχής των Άλπεων, το οποίο θα είναι επίσης ενεργό στο πλαίσιο των επιμέρους περιφερειών που αφορά η στρατηγική.

1.11.1. Με την προοπτική αυτή, η ΕΟΚΕ προτείνει την ενεργοποίηση του ειδικού προγράμματος «Going local — EUSALP», που προβλέπει την ενεργό συμμετοχή όλων των αντιπροσωπειών της ΕΟΚΕ που ενδιαφέρονται και συμμετέχουν στη διαδικασία ανάπτυξης που προτείνει η EUSALP. Μέσω των προγραμμάτων «Going local — EUSALP», θα είναι δυνατόν να ενεργοποιηθούν — στην τοπική κοινωνία των πολιτών— διαδικασίες ενημέρωσης και κατάρτισης για τις δραστηριότητες που προβλέπονται στο πρόγραμμα δράσης και τις δυνατότητες συμμετοχής των διαφόρων τοπικών παραγόντων, εξασφαλίζοντας, ταυτόχρονα, μια διαδικασία από κοινού λήψης αποφάσεων των προβλεπόμενων παρεμβάσεων.

1.12. Όσον αφορά τα συστήματα παρακολούθησης και αξιολόγησης της EUSALP, η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο να συμπληρωθεί η «ποσοτική» μέτρηση με «ποιοτικούς» δείκτες, σύμφωνα με όσα προβλέπει η προσέγγιση «πέραν του ΑΕγγΠ».

1.13. Η ΕΟΚΕ ζητεί την ενίσχυση της οικονομικής βιωσιμότητας των δράσεων που πρόκειται να εφαρμοστούν στο πλαίσιο της EUSALP μέσω της εφαρμογής της στρατηγικής τόσο για την αξιοποίηση των συνεργιών και των συμπληρωματικότητων μεταξύ των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων 2014-2020 και των άλλων ευρωπαϊκών προγραμμάτων άμεσης διαχείρισης όσο και για τη χρήση των μέσων που προβλέπονται από την «Τοπική ανάπτυξη με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων».

1.14. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι για την επίτευξη των στρατηγικών στόχων που θέτει η EUSALP είναι επίσης απαραίτητο να αξιοποιηθούν οι ευκαιρίες χρηματοδότησης που προσφέρονται από την ΕΤΕπ (Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων) και να προωθηθεί η συμμετοχή των ιδιωτικών επενδύσεων όπως προτείνεται στο «Σχέδιο Juncker».

1.15. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τα μέτρα που προτείνονται στο σχέδιο δράσης με στόχο την αξιοποίηση των συνεργειών μεταξύ της EUSALP και των άλλων μακροοικονομικών στρατηγικών που ήδη εφαρμόζονται, ακόμη και με την επέκταση της έννοιας της μακροπεριφέρειας σε άλλες ευρωπαϊκές περιοχές στρατηγικής σημασίας για την οικονομική ανταγωνιστικότητα και την κοινωνική συνοχή της Ευρώπης, όπως, για παράδειγμα, στην περιοχή της Δυτικής Μεσογείου και των Βαλκανίων.

2. Η στρατηγική της ΕΕ για την περιοχή των Άλπεων: γενικές παρατηρήσεις

2.1. Στόχος της παρούσας γνωμοδότησης είναι να αξιολογήσει το «Σχέδιο δράσης της στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την περιοχή των Άλπεων — EUSALP»⁽¹⁾ στο επίπεδο της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών. Η γνωμοδότηση βασίζεται και αναπτύσσεται βάσει της διερευνητικής γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ «Στρατηγική της ΕΕ για την περιοχή των Άλπεων»⁽²⁾ και των συμπερασμάτων της ακρόασης που πραγματοποιήθηκε στις 25 Ιουνίου 2015 στην Ίσπρα (Ιταλία), καθώς και των άλλων γνωμοδοτήσεων που έχει εγκρίνει η ΕΟΚΕ με θέμα τις μακροπεριφερειακές στρατηγικές⁽³⁾.

2.2. Για τη μετατροπή των προκλήσεων που έχουν προσδιοριστεί στο σχέδιο δράσης EUSALP σε παράγοντες οικονομικής ανταγωνιστικότητας και κοινωνικής συνοχής, είναι αναγκαίο να προωθηθεί η εφαρμογή αναπτυξιακών πολιτικών που να συμφωνούν με τους προσανατολισμούς που αναφέρονται στο άρθρο 3, παράγραφοι 1, 2, και 3, της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση⁽⁴⁾, καθώς και η εφαρμογή μιας ολιστικής προσέγγισης ως προς την ανάπτυξη και την κοινωνική καινοτομία.

2.2.1. Χάρη στην ενδυνάμωση της ολιστικής προσέγγισης της EUSALP, θα καταστεί δυνατό να ενισχυθούν αποτελεσματικά η ανταγωνιστικότητα και η συνοχή της μακροπεριφέρειας μέσω της εφαρμογής πολιτικών και έργων που θα διασφαλίσουν την πραγματική αλληλεξάρτηση των οικονομικών, των περιβαλλοντικών και των κοινωνικών στόχων.

2.2.2. Η EUSALP πρέπει να σχεδιαστεί και να εφαρμοστεί υπό το πρίσμα της κοινωνικής καινοτομίας, μιας διαδικασίας ανάπτυξης ικανής να προωθήσει και να στηρίξει την υλοποίηση νέων ιδεών, οι οποίες, πέρα από την ενίσχυση της οικονομικής ανταγωνιστικότητας, πρέπει να είναι λειτουργικές και να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των ατόμων που ζουν στην περιοχή των Άλπεων και της κοινωνίας στο σύνολό της.

2.3. Λαμβανομένων υπόψη των αναλύσεων και των αξιολογήσεων που κατάρτισε η ΕΟΚΕ μέσω της γνωμοδότησης «Απολογισμός της στρατηγικής “Ευρώπη 2020”»⁽⁵⁾ και μέσω της έκθεσης «Η ενδιάμεση αναθεώρηση της στρατηγικής “Ευρώπη 2020”»⁽⁶⁾, είναι σαφές ότι η EUSALP αποτελεί ένα χρήσιμο μέσο για τη διασφάλιση ενός ευέλικτου οικονομικού και κοινωνικού συστήματος, ένα μέσο ικανό να εξασφαλίσει «προστασία και ανάπτυξη» στην κοινωνία των πολιτών της περιοχής των Άλπεων.

⁽¹⁾ SWD(2015) 147 final.

⁽²⁾ EE C 230 της 14.7.2015, σ. 9.

⁽³⁾ <http://www.balticsea-region-strategy.eu>; <http://www.danube-region.eu>; <http://www.ai-macroregion.eu>

⁽⁴⁾ EE C 83 της 30.3.2010, σ. 16.

⁽⁵⁾ EE C 12 της 15.1.2015, σ. 105.

⁽⁶⁾ «Η ενδιάμεση αναθεώρηση της στρατηγικής “Ευρώπη 2020”», Βρυξέλλες, 4 Δεκεμβρίου 2013.

2.3.1. Η ενίσχυση της ευελιξίας της μακροπεριφέρειας των Άλπεων είναι καθοριστικής σημασίας για την αύξηση της ικανότητας της κοινωνίας των πολιτών να απορροφήσει, να διαχειριστεί και να προβλέψει τις επιπτώσεις της κρίσης και των διαρθρωτικών μεταβολών που πλήττουν ολοένα και συχνότερα τα κοινωνικοοικονομικά μας συστήματα, καθώς και να υποστηρίξει την οικονομική ανταγωνιστικότητα της περιοχής των Άλπεων σε επίπεδο κοινωνικής συνοχής και βιωσιμότητας.

2.4. Σύμφωνα με τις αποφάσεις που ελήφθησαν με το «Πολιτικό μήφισμα για την εφαρμογή της στρατηγικής της ΕΕ για την περιοχή των Άλπεων» (Διάσκεψη της Γκρενόμπλ) ⁽⁷⁾, το σχέδιο δράσης καθορίζει τις προκλήσεις που αφορούν τον τομέα συνεργασίας, τις πολιτικές προτεραιότητες, τους στόχους και τις συγκεκριμένες δράσεις, καθώς και ορισμένα παραδείγματα ιδεών για την ανάληψη σχεδίων.

2.5. Οι κυριότερες προκλήσεις και οι στόχοι που καθορίστηκαν στο σχέδιο δράσης EUSALP αφορούν την οικονομική παγκοσμιοποίηση, τις δημογραφικές τάσεις, την κλιματική αλλαγή, τα ενεργειακά ζητήματα και τη γεωγραφική θέση. Η ΕΟΚΕ, παρότι αξιολογεί θετικά όσα αναφέρονται στο σχέδιο δράσης της EUSALP, θεωρεί αναγκαίο να συμπληρωθούν οι στόχοι με όσα καθορίζονται κατωτέρω.

2.5.1. Ενθάρρυνση ενός δυναμικού επιχειρηματικού συστήματος και στήριξη της ανταγωνιστικότητας των εταιρειών μέσω της καινοτομίας, προκειμένου να ενισχυθεί η ικανότητα του οικονομικού συστήματος να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τις προκλήσεις που θέτει η οικονομική παγκοσμιοποίηση, να ικανοποιηθούν οι ανάγκες της κοινωνίας των πολιτών και να διασφαλιστούν η απασχόληση και η δημιουργία νέων και ποιοτικών θέσεων εργασίας.

2.5.2. Συμβολή στην ενίσχυση των ικανοτήτων που βασίζονται στις παραδόσεις και στην κοινωνική πολυμορφία υποστηρίζοντας τη διατήρηση των αξιών ταυτότητας που χαρακτηρίζουν τα σχετικά εδάφη, προωθώντας παράλληλα την κεφαλαιοποίηση των γνώσεων και των τοπικών παραδόσεων ως μοχλών οικονομικής ανάπτυξης και κοινωνικής ένταξης.

2.5.3. Στήριξη των πρωτοβουλιών που αποσκοπούν στην αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των δημογραφικών αλλαγών οι οποίες χαρακτηρίζουν την περιοχή των Άλπεων, με ιδιαίτερη αναφορά στη διαχείριση των συνδυασμένων συνεπειών της γήρανσης του πληθυσμού και των νέων μεταναστευτικών διαδικασιών.

2.5.4. Προώθηση των διαδικασιών που στοχεύουν στον μετριασμό και την προσαρμογή των σχετικών περιφερειών στην κλιματική αλλαγή, ιδίως όσον αφορά τις συνέπειες για το περιβάλλον, τη βιοποικιλότητα, τις οικονομικές δραστηριότητες και τις συνθήκες ζωής των πολιτών ⁽⁸⁾.

2.5.5. Αντιμετώπιση των ενεργειακών προκλήσεων με στόχο τη βιωσιμότητα της ζήτησης, την ασφάλεια και την οικονομική προσβασιμότητα των επιχειρήσεων και των πολιτών, προωθώντας επενδύσεις σε οικονομικότερες και καθαρότερες πηγές ενέργειας, μια πιο ανοικτή και ανταγωνιστική μακροπεριφερειακή αγορά ενέργειας, μεγαλύτερη εξοικονόμηση πόρων μέσω της αξιοποίησης των εγχώριων ενεργειακών πόρων και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας συμβατικών (λ.χ. βιομάζα, υδροηλεκτρική και γεωθερμική ενέργεια) και μη συμβατικών (λ.χ. αιολική και ηλιακή ενέργεια).

2.5.6. Ανάπτυξη πολιτικών και δράσεων με στόχο την αξιοποίηση της γεωγραφικής στρατηγικής σημασίας της περιοχής των Άλπεων, ιδίως όσον αφορά τις μεταφορές, με πλήρη σεβασμό των αρχών της προστασίας και της διαφύλαξης του περιβάλλοντος. Θα πρέπει επίσης να αναπτυχθούν νέες προσεγγίσεις συνυπευθυνότητας και δικαιης συνεργασίας μεταξύ των εδαφών, όπως, για παράδειγμα, οι κάθετοι δεσμοί μεταξύ των μητροπόλεων, των αγροτικών περιοχών, των ορεινών και των τουριστικών περιοχών.

2.5.7. Προώθηση ισόρροπης, δικαιης και καθολικής πρόσβασης στις υπηρεσίες κοινής ωφέλειας σε ολόκληρη την περιοχή των Άλπεων, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι ανάγκες των ανθρώπων που ζουν στην περιοχή, ιδίως όσον αφορά τα εδαφικά συστήματα που χαρακτηρίζονται από «γεωγραφικά μειονεκτήματα».

2.5.8. Στήριξη της προστασίας και της βιώσιμης διαχείρισης της βιοποικιλότητας, των τοπίων και των φυσικών πόρων με την εγκαθίδρυση της κατάλληλης ισορροπίας ανάμεσα στις δράσεις που στοχεύουν στη διατήρηση και στις δράσεις που έχουν στόχο την ορθολογική χρήση των οικοσυστημικών υπηρεσιών και προϊόντων, καθώς και τον πιο ισόρροπο καταμερισμό των πλεονεκτημάτων που προκύπτουν από τη χρήση τους.

2.5.9. Προώθηση της συνεκτίμησης της κοινωνικής διάστασης («mainstreaming») μέσω του σχεδιασμού δράσεων σχετικά με τους όρους εργασίας, την κοινωνική ασφάλιση, τα ζητήματα φύλου, τα άτομα με αναπηρία και τους μετανάστες.

⁽⁷⁾ Διάσκεψη που πραγματοποιήθηκε στην Γκρενόμπλ στις 18 Οκτωβρίου 2013 και στην οποία συμμετείχαν οι εκπρόσωποι των κυβερνήσεων και οι πρόεδροι των περιφερειών που υπάγονται στην EUSALP.

⁽⁸⁾ Λευκή Βίβλος «Η προσαρμογή στην αλλαγή του κλίματος: προς ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο δράσης», COM(2009) 147 τελικό.

2.5.10. Καθορισμός και ανάπτυξη συγκεκριμένου «λειτουργικού στόχου» για τη διαμόρφωση και την εφαρμογή αναπτυξιακών διαδικασιών με στόχο τον περιορισμό των ανισορροπιών μεταξύ της οικονομικής, της περιβαλλοντικής και της κοινωνικής διάστασης, ενός «δοκιμαστηρίου» χρήσιμου για την κεφαλαιοποίηση των αποτελεσμάτων της πολιτικής συνοχής σε όλη την Ευρώπη.

2.5.11. Προώθηση μιας —όσο το δυνατόν ευρύτερης— διαδικασίας, σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, κατάρτισης, συζήτησης και ανταλλαγής ιδεών σχετικά με τις οικονομικές, τις κοινωνικές και τις περιβαλλοντικές επιλογές που αφορούν την περιοχή, μέσω της χρήσης ήδη δοκιμασμένων σε άλλα περιβάλλοντα μεθοδολογιών και κατάλληλων πεδίων αντιπαράθεσης μεταξύ των εκπροσώπων των πολιτών, των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων και των οργανισμών εκπροσώπησης της κοινωνίας των πολιτών.

3. Η ευρωπαϊκή στρατηγική για την περιοχή των Άλπεων: ανάλυση και αξιολόγηση

3.1. Η κύρια πρόκληση που θα πρέπει να αντιμετωπιστεί με τη στρατηγική για την περιοχή των Άλπεων συνίσταται στην εναρμόνιση και στην ενίσχυση της ισορροπίας μεταξύ των στόχων της οικονομικής, περιβαλλοντικής και κοινωνικής βιωσιμότητας.

3.2. Η ΕΟΚΕ αξιολογεί θετικά το σχέδιο δράσης EUSALP, ωστόσο εκτιμά ότι οι τρεις θεματικές προτεραιότητες («οικονομική ανάπτυξη και καινοτομία», «κινητικότητα και συνδεσιμότητα» και «περιβάλλον και ενέργεια») χρειάζονται συμπληρώσεις και εμβυθύνσεις.

3.3. Παρότι, όπως αναφέρεται στον ευρωπαϊκό πίνακα αποτελεσμάτων για την καινοτομία (European innovation scoreboard)⁽⁹⁾, τα εδάφη που συμμετέχουν στη στρατηγική για την περιοχή των Άλπεων παρουσιάζουν επίπεδα καινοτομίας πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, είναι προφανές ότι οι πολιτικές και οι στρατηγικές υπέρ των «παραδοσιακών» μορφών καινοτομίας έχουν χαμηλή απόδοση ως προς την ανταγωνιστικότητα και τις θέσεις εργασίας που δημιουργούνται σε σχέση με τις πραγματοποιούμενες επενδύσεις.

3.4. Ως εκ τούτου, είναι αναγκαίο να ενισχυθούν τα επιχειρησιακά μέσα υπέρ της «ανοικτής καινοτομίας»⁽¹⁰⁾, ενός μοντέλου βασισμένου στην εφαρμογή της αρχής του «τετραπλού έλικα», μέσω του οποίου οι δημόσιοι οργανισμοί, οι εταιρείες, τα πανεπιστήμια και τα άτομα (πολίτες) συνεργάζονται στις διαδικασίες που χαρακτηρίζουν την καινοτομία (συνδημιουργία, διερεύνηση, δοκιμή και εφαρμογή) με στόχο την ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών επικεντρωμένων στις πραγματικές ανάγκες των τελικών χρηστών.

3.5. Η ανάπτυξη της περιοχής των Άλπεων συνδέεται με την αξιοποίηση των τοπικών παραγωγικών κλάδων και των περιφερειών που αποτελούν τη ραχοκοκαλιά του παραγωγικού συστήματος. Είναι αναγκαίο να δρομολογηθούν αναπτυξιακές πολιτικές για την προσέλκυση νέων επενδύσεων ιδίως στις «αναδυόμενες βιομηχανίες», όχι μόνο για τη βελτιστοποίηση της παραγωγικής απόδοσης αλλά και για την καταπολέμηση της ερήμωσης των απομακρυσμένων περιφερειών.

3.6. Είναι θεμελιώδους σημασίας να προωθηθούν δράσεις με στόχο τη εξειδίκευση και τον επαγγελματισμό των εργαζομένων όσον αφορά τόσο τους «παραδοσιακούς» παραγωγικούς κλάδους όσο και τους αναδυόμενους (συμπεριλαμβανομένων του πολιτιστικού τομέα και της δημιουργικότητας).

3.7. Η γεωργία, ιδίως δε η ορεινή, και η δασοκομία είναι οικονομικοί τομείς που πρέπει να στηριχθούν προκειμένου να προστατευθεί το ανθρωπογενές περιβάλλον, να ενθαρρυνθεί η εγκατάσταση σε απομακρυσμένες περιοχές, να διατηρηθούν οι υποδομές στις ορεινές περιοχές και να παραχθούν οι πρώτες ύλες στις οποίες βασίζονται τα τρόφιμα και τα προϊόντα υψηλής ποιότητας.

3.7.1. Προκειμένου να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα της ορεινής γεωργίας και δασοκομίας, έχει πρωταρχική σημασία να προωθηθούν πρωτοβουλίες με στόχο την αξιοποίηση συγκεκριμένων «σημάτων ποιότητας» των ορεινών προϊόντων, να υποστηριχθούν πιο δομημένες μορφές συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων ορεινών περιφερειών της περιοχής των Άλπεων και μεταξύ αυτών και των αστικών συστημάτων, ακόμη και με τη δρομολόγηση σχεδίων στο πλαίσιο των κοινοτικών προγραμμάτων 2014-2020⁽¹¹⁾ (με ιδιαίτερη μνεία στις πρωτοβουλίες για την προώθηση των προϊόντων ορεινής γεωργίας).

3.8. Κύριο χαρακτηριστικό του τουρισμού στις περιφέρειες που ανήκουν στην περιοχή των Άλπεων είναι η πολυμορφία των εμπειριών που αναζητούν οι τουρίστες: τουρισμός στη φύση, ενεργός και αθλητικός τουρισμός, ιαματικός τουρισμός, πολιτιστικός τουρισμός, συνεδριακός και εκθεσιακός τουρισμός, καθώς επίσης και καταναλωτικός τουρισμός.

⁽⁹⁾ http://ec.europa.eu/growth/industry/innovation/facts-figures/scoreboards/files/ius-2015_en.pdf

⁽¹⁰⁾ <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/growth-jobs/open-innovation>

⁽¹¹⁾ <http://www.rumra-intergroup.eu/>

3.8.1. Έχει πρωταρχική σημασία να ανακάμψει ο βιώσιμος τουρισμός μέσω μιας ολοκληρωμένης πολιτικής με στόχο τον καθορισμό κανόνων για την προστασία της περιοχής των Άλπεων και τη διάδοση μοντέλων βιώσιμης ανάπτυξης. Είναι επίσης αναγκαίο να στηριχθούν οι διαδικασίες υπέρ της προσέλκυσης τουριστών όλο τον χρόνο μέσω της προώθησης μορφών τουρισμού που δεν έχουν ακόμη αξιοποιηθεί πλήρως (π.χ. ιαματικός τουρισμός) και μέσω της γενικής βελτίωσης της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών στις ορεινές περιοχές.

3.9. Λόγω της ιδιαίτερης μορφολογίας, οι μεταφορές στην αλπική μακροπεριφέρεια επικεντρώνονται σε λίγους διαδρόμους, προκαλώντας τη δυσανάλογη αύξηση των οδικών εμπορευματικών μεταφορών μεγάλων αποστάσεων σε εξαιρετικά ευαίσθητα από οικολογική άποψη περιβάλλοντα. Στις απομακρυσμένες και ορεινές περιοχές, η κινητικότητα αποτελεί προϋπόθεση για τη διατήρηση των κοινωνικών επαφών· φαινόμενα όπως οι μεταβολές στον τρόπο ζωής και οι τάσεις της δημογραφικής ανάπτυξης έχουν ως αποτέλεσμα την αύξηση της κυκλοφορίας των ιδιωτικών μηχανοκίνητων οχημάτων.

3.9.1. Έχει θεμελιώδη σημασία να υλοποιηθούν οι δράσεις που έχουν ως στόχο την αναβάθμιση και τον εξορθολογισμό των υποδομών μεταφορών σε όλα τα εδαφικά συστήματα της περιοχής των Άλπεων, με ιδιαίτερη έμφαση στις διασυνοριακές συνδέσεις, στη μετάβαση όσο το δυνατόν μεγαλύτερου όγκου εμπορευμάτων και προσώπων από τις οδικές μεταφορές σε άλλες μορφές μεταφορών (λ.χ. σιδηροδρομικές), και να προωθηθεί η φιλική προς το περιβάλλον προσβασιμότητα στις τουριστικές περιοχές με έμφαση τόσο στις μεγάλες αποστάσεις όσο και στο επονομαζόμενο «τελευταίο χιλιόμετρο».

3.9.2. Όσον αφορά κυρίως τα αστικά και μητροπολιτικά συστήματα, είναι αναγκαίο να ενισχυθεί η μετάβαση από τις οδικές ατομικές μετακινήσεις στις τοπικές δημόσιες μεταφορές, στη χρήση πεζόδρομων και ποδηλατοδρόμων, μέσω της βελτίωσης των υποδομών και της δρομολόγησης δράσεων με στόχο την αλλαγή των συνηθειών των ατόμων ώστε να ενθαρρύνονται να χρησιμοποιούν φιλικές προς το περιβάλλον μορφές μεταφοράς και μετακίνησης.

3.10. Η ισορροπημένη, δίκαιη και καθολική πρόσβαση σε υπηρεσίες υψηλής ποιότητας και η συνδεσιμότητα αντιπροσωπεύουν απαραίτητα στοιχεία για τη διασφάλιση επαρκών προτύπων ποιότητας ζωής για όλο τον πληθυσμό της αλπικής μακροπεριφέρειας, ιδίως όσον αφορά τα άτομα που ζουν και εργάζονται σε περιοχές που χαρακτηρίζονται από γεωγραφικό μειονέκτημα.

3.10.1. Έχει πρωταρχική σημασία να υιοθετηθούν καινοτόμες λύσεις για τη διασφάλιση των βασικών υπηρεσιών στις ορεινές και αγροτικές περιοχές (εκπαίδευση, υγεία, κοινωνικές υπηρεσίες και κινητικότητα) και την ενίσχυση των υποδομών και των τεχνολογιών της πληροφορίας και των επικοινωνιών προκειμένου να διασφαλιστεί επαρκές επίπεδο παροχής δημόσιων υπηρεσιών και να ικανοποιούνται οι ανάγκες του συνόλου του πληθυσμού που κατοικεί στην περιοχή των Άλπεων.

3.11. Η πολυμορφία των ειδών χλωρίδας και πανίδας και των φυσικών τοπίων της περιοχής των Άλπεων αποτελούν «κεφάλαια» που πρέπει να προστατευτούν και να αξιοποιηθούν, δεδομένου ότι αντιπροσωπεύουν σημαντικά στοιχεία στα οποία βασίζονται η ποιότητα ζωής και η ελκυστικότητα αυτών των εδαφών.

3.11.1. Είναι αναγκαία η ενίσχυση της προστασίας και της βιώσιμης διαχείρισης της βιοποικιλότητας και των φυσικών, πολιτιστικών και μορφολογικών πόρων, με αναζήτηση της κατάλληλης ισορροπίας μεταξύ των δράσεων που στοχεύουν στη διατήρηση και των δράσεων που στοχεύουν στην ορθολογική χρήση. Είναι επίσης θεμελιώδους σημασίας να ενισχυθεί η εφαρμογή δράσεων με στόχο τη στήριξη της «οικολογικής συνδεσιμότητας» της περιοχής σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την ανακοίνωσή της «Πράσινη υποδομή — Ενίσχυση του φυσικού κεφαλαίου της Ευρώπης»⁽¹²⁾.

3.12. Παρότι η διαχείριση των κλιματικών αλλαγών και των επακόλουθων φυσικών κινδύνων αντιπροσωπεύει κοινή πρόκληση για ολόκληρη την περιοχή των Άλπεων, οι Άλπεις παρουσιάζουν μεγαλύτερη από τον μέσο όρο ευαισθησία σε αυτές τις κλιματικές αλλαγές, δεδομένου ότι αποτελούν το πιο πυκνοκατοικημένο ορεινό σύστημα στον κόσμο και αντικείμενο της πιο εντατικής εκμετάλλευσης.

3.12.1. Είναι πρωταρχικής σημασίας να δρομολογηθούν διακρατικές δράσεις (οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής δεν σταματούν στα σύνορα) με στόχο τον μετριασμό και την προσαρμογή της περιοχής των Άλπεων στην κλιματική αλλαγή: ο μετριασμός πρέπει να στοχεύει στην αποφυγή των ανεξέλεγκτων επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής μέσω της μείωσης των αερίων του θερμοκηπίου, ενώ η προσαρμογή πρέπει να προσανατολιστεί στη μείωση της ευαισθησίας έναντι της κλιματικής αλλαγής και στη διαχείριση των αναπόφευκτων επιπτώσεων.

3.13. Προκειμένου να διασφαλιστούν και να προωθηθούν η ποιότητα ζωής και τα πλεονεκτήματα που αντιπροσωπεύει η θέση της, η περιοχή των Άλπεων χρειάζεται ένα σύστημα ασφαλούς ενεργειακού εφοδιασμού, οικονομικά προσιτό και υψηλής ποιότητας.

⁽¹²⁾ COM(2013) 249 final. Βλ. επίσης γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Πράσινη Υποδομή (ΠΥ) – Ενίσχυση του φυσικού κεφαλαίου της Ευρώπης» (EE C 67 της 6.3.2014, σ. 153).

3.13.1. Πέρα από τη στήριξη δράσεων με στόχο την αύξηση του μεριδίου της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, όπως νερό, ξύλο, βιομάζα, ήλιος και άνεμος, είναι θεμελιώδεις να ενθαρρυνθεί η ενεργειακή απόδοση, τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα.

4. Η στρατηγική της ΕΕ για την περιοχή των Άλπεων — EUSALP: συγκεκριμένες πτυχές

4.1. Η οικονομική κρίση, πέρα από τις αρνητικές συνέπειές της στην πραγματική οικονομία και στις συνθήκες ζωής εκατομμυρίων ανδρών και γυναικών, κατέδειξε εμφανώς την ανάγκη υλοποίησης δημόσιων δράσεων με στόχο την αναχαίτιση των αρνητικών παραγόντων μιας μη βιώσιμης ανάπτυξης από οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική άποψη, και συνεπώς την προστασία των συνθηκών ζωής και της ευημερίας των πολιτών με πολιτικές πρόνοιας και με την ενίσχυση δράσεων στον κοινωνικό τομέα και τον περιβαλλοντικό τομέα.

4.2. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η κοινωνική διάσταση της EUSALP δεν έχει επαρκώς εξεταστεί και πρέπει να ενισχυθεί προκειμένου να διασφαλιστεί η καθιέρωση ενός μοντέλου ανάπτυξης ικανού να εξασφαλίσει την ανταγωνιστικότητα και, παράλληλα, την ένταξη και την κοινωνική προστασία με ιδιαίτερη προσοχή στα άτομα που πλήττονται περισσότερο από παράγοντες ευπάθειας και μειονεκτικότητας.

4.2.1. Για τον σκοπό αυτό, θα πρέπει να προβλεφθούν, στο πλαίσιο της EUSALP, δράσεις με στόχους:

- τη διασφάλιση της συμμόρφωσης με τα πρότυπα της αξιοπρεπούς εργασίας, της προσαρμοστικότητας του εργατικού δυναμικού στις συντελούμενες τεχνολογικές αλλαγές και στις αλλαγές της δομής της παραγωγής μέσα από διαδικασίες εκ νέου επαγγελματικής εξειδίκευσης και συνεχούς κατάρτισης προκειμένου να αξιοποιηθεί το ανθρώπινο κεφάλαιο που υπάρχει στην περιοχή,
- την εξασφάλιση της ενσωμάτωσης, του σεβασμού και της ανάδειξης της διάστασης του φύλου, ιδιαίτερα όσον αφορά την αγορά εργασίας,
- την παροχή κινήτρων για την υλοποίηση κοινωνικών υποδομών και την προώθηση των κοινωνικών επενδύσεων,
- την προώθηση όλων των δυνατών δράσεων προκειμένου να εξασφαλιστούν στα άτομα με αναπηρία πραγματικές συνθήκες ισότητας και ίσες ευκαιρίες,
- την προώθηση και τη στήριξη της παράτασης του ενεργού επαγγελματικού βίου ως στρατηγικού πόρου της περιοχής στα διάφορα πεδία εφαρμογής (τουρισμός, βιοτεχνική παραγωγή, υπηρεσίες κ.λπ.),
- την υποστήριξη παρεμβάσεων στο πλαίσιο της μετανάστευσης με την αξιοποίηση των πτυχών εκείνων που μπορούν να προωθήσουν τις θετικές της αξίες ώστε να προωθηθούν η οικονομική ανάπτυξη και η κοινωνική συνοχή της περιοχής.

4.3. Παρότι το σύστημα διακυβέρνησης της EUSALP είναι συνεπές προς τα συμπεράσματα των αξιολογήσεων στις οποίες προέβη η ΕΟΚΕ με τη γνωμοδότησή της με θέμα τη «διακυβέρνηση (governance) των μακροπεριφερειακών στρατηγικών»⁽¹³⁾, έχουν εντοπιστεί προβλήματα και απαιτούνται πιθανές συμπληρώσεις.

4.3.1. Είναι αναγκαίο να ενισχυθεί η «πολυεπίπεδη διακυβέρνηση» της EUSALP μέσω της εφαρμογής μιας πραγματικής «οριζόντιας διάστασης» (συμμετοχή των οικονομικών φορέων, των κοινωνικών εταίρων και εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών) που θα ενσωματώνει και θα προσδιορίζει την «κάθετη διάσταση» (συμμετοχή περιφερειών και τοπικών αρχών) με πλήρη σεβασμό της αρχής της «αναλογικότητας και της επικουρικότητας», της οποίας η εφαρμογή είναι καθοριστική για τη διασφάλιση της δίκαιης εδαφικής αναδιανομής των πλεονεκτημάτων που επιφέρει η EUSALP, αποφεύγοντας την επικράτηση των στόχων μεμονωμένων κρατών και εδαφών σε βάρος των κοινών συμφερόντων.

4.3.2. Είναι θεμελιώδους σημασίας να προβλεφθεί η ίδρυση «Φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών» της EUSALP του οποίου οι δραστηριότητες να ενσωματωθούν στις δραστηριότητες των ομάδων δράσης και να αναπτυχθούν βάσει ενός επιχειρησιακού μοντέλου που θα επιτρέπει την πραγματική συμμετοχή των εκπροσώπων των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων στην εφαρμογή της στρατηγικής σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Για τον σκοπό αυτό, ενδείκνυται να συγκροτηθούν, έναντι ενός φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών της μακροπεριφέρειας, περιφερειακά (και, στο μέτρο του δυνατού, τοπικά) φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών, ούτως ώστε να εξασφαλιστεί η πραγματικά κοινή διαχείριση της στρατηγικής με όλους τους τοπικούς παράγοντες.

⁽¹³⁾ ΕΕ C 12 της 15.1.2015, σ. 64.

4.3.3. Είναι επίσης θεμελιώδους σημασίας να προωθηθεί μια μόνιμη δραστηριότητα ανάπτυξης των ικανοτήτων (capacity building) που θα συνοδεύει και θα προσδιορίζει την ενεργό συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στις διαδικασίες ανάπτυξης της EUSALP και που θα ενισχύει παράλληλα την ευαισθητοποίηση και τη βελτίωση των γνώσεων των πολιτών ως προς τις κυριότερες θεματικές και δραστηριότητες που αφορούν την περιοχή των Άλπεων. Όσον αφορά την προτεραιότητα αυτή, η ΕΟΚΕ προτείνει την ενεργοποίηση του ειδικού προγράμματος «Going local — EUSALP».

4.4. Η εφαρμογή της στρατηγικής για την περιοχή των Άλπεων πρέπει να συνοδεύεται από ένα αποτελεσματικό σύστημα παρακολούθησης, που να καθιστά δυνατή την αξιολόγηση των πραγματικών βελτιώσεων που θα προκύψουν από την EUSALP.

4.4.1. Είναι απαραίτητο να συμπληρωθεί η «ποσοτική» μέτρηση με «ποιοτικούς» δείκτες συνεπείς με την προσέγγιση «πέραν του ΑΕγχΠ»⁽¹⁴⁾, προκειμένου να αξιολογηθεί ο αντίκτυπος των πολιτικών που θα υιοθετηθούν σε σχέση με την ποιότητα ζωής, την περιβαλλοντική βιωσιμότητα, την κοινωνική συνοχή, τη συνολική υγεία και ευημερία των σημερινών και των μελλοντικών γενεών.

4.5. Τα σημαντικά ποσά που έχει ήδη διαθέσει η ΕΕ μέσω των «Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων 2014-2020 — ΕΔΕΤ»⁽¹⁵⁾ και της «Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας — ΕΕΣ»⁽¹⁶⁾, εάν συντονιστούν και πλαισιωθούν από μια ενσωπημένη στρατηγική προσέγγιση, μπορούν να διασφαλίσουν τους αναγκαίους για την εφαρμογή της EUSALP οικονομικούς πόρους.

4.5.1. Είναι σημαντικό να αναπτυχθούν καινοτόμες προσεγγίσεις με στόχο την αξιοποίηση των συνεργιών και της συμπληρωματικότητας ανάμεσα στα «Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία 2014-2020» και στα άλλα ευρωπαϊκά προγράμματα άμεσης διαχείρισης, όπως περιγράφεται στο γεγνημένο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής *Enabling Synergies between European Structural and Investment Funds and «Horizon 2020»*⁽¹⁷⁾.

4.5.2. Για την επίτευξη των στόχων που θέτει η EUSALP είναι επίσης σημαντικό να αξιοποιηθούν οι ευκαιρίες χρηματοδότησης που προσφέρονται από την ΕΤΕπ (Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων) και να ενθαρρυνθεί η χρήση των ιδιωτικών επενδύσεων όπως προτείνεται στο «Σχέδιο Juncker»⁽¹⁸⁾.

4.5.3. Προκειμένου να ενισχυθεί η χρηματοπιστωτική βιωσιμότητα της EUSALP, έχει επίσης πρωταρχική σημασία να υποστηριχθούν, όπου αυτό είναι δυνατό, οι πρωτοβουλίες που έχουν στόχο την εφαρμογή των μέσων που προβλέπονται από τον μηχανισμό «Τοπική ανάπτυξη με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων», με ιδιαίτερη αναφορά στα μέσα «Community-led local development»⁽¹⁹⁾ (CLLD) και «Integrated Territorial Investment» (ολοκληρωμένη χωρική επένδυση)⁽²⁰⁾, όπως προβλέπεται στη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Η τοπική ανάπτυξη με την πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων»⁽²¹⁾ και στο πρόγραμμα «Interreg V Ιταλία-Αυστρία», μέσω της ανακοίνωσης για την παρουσίαση των διασυνοριακών στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης σε σχέση με τη CLLD⁽²²⁾.

Βρυξέλλες, 8 Οκτωβρίου 2015.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γεώργιος ΝΤΑΣΗΣ

⁽¹⁴⁾ «Ας μιλήσουμε για ευτυχία — πέραν του ΑΕγχΠ», Βρυξέλλες, 10 Ιουνίου 2014.

⁽¹⁵⁾ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 347 της 20.12.2013, σ. 320).

⁽¹⁶⁾ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1299/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 347 της 20.12.2013, σ. 259).

⁽¹⁷⁾ http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/synergy/synergies_en.pdf

⁽¹⁸⁾ Ένα επενδυτικό σχέδιο για την Ευρώπη, COM(2014) 903 final.

⁽¹⁹⁾ Άρθρο 10 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1299/2013.

⁽²⁰⁾ Άρθρο 11 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1299/2013.

⁽²¹⁾ ΕΕ C 230 της 14.7.2015, σ. 1.

⁽²²⁾ http://www.interreg.net/download/0_CLLD_Aufruf_Avviso.pdf

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας, όσον αφορά ειδικά μέτρα για την Ελλάδα»

[COM(2015) 365 final — 2015/0160 (COD)]

(2016/C 032/04)

Γενικός εισηγητής: ο κ. Carmelo CEDRONE

Στις 7 και 28 Σεπτεμβρίου 2015 αντιστοίχως, και σύμφωνα με τα άρθρα 177 και 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο αποφάσισαν να ζητήσουν γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα

«Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας, όσον αφορά ειδικά μέτρα για την Ελλάδα»

[COM(2015) 365 final — 2015/0160 (COD)].

Στις 15 Σεπτεμβρίου 2015 το προεδρείο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής ανέδωσε στο ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή» τις σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες.

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, κατά την 511η σύνοδο ολομελείας της, που πραγματοποιήθηκε στις 6, 7 και 8 Οκτωβρίου 2015 (συνεδρίαση της 8ης Οκτωβρίου 2015), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή όρισε γενικό εισηγητή τον κ. Carmelo CEDRONE και υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 99 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 4 αποχές.

1. Ιστορικό και κύρια σημεία του εγγράφου της Επιτροπής

1.1. Η οικονομική και κοινωνική κατάσταση στην Ελλάδα παραμένει σοβαρή και κρίσιμη λόγω του συνεχιζόμενου χαμηλού ρυθμού ανάπτυξης και της έλλειψης των δημόσιων πόρων που απαιτούνται για την τόνωση της ανάπτυξης. Τα αίτια αυτής της κατάστασης είναι ευρέως γνωστά και έχουν επανειλημμένως επισημανθεί από την ΕΟΚΕ κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών/μηνών. Η εν λόγω κρίσιμη κατάσταση επηρεάζει επίσης σημαντικά τη διαθεσιμότητα των μέσων που είναι αναγκαία για την εκτέλεση των προβλεπόμενων προγραμμάτων με τη χρηματοδοτική στήριξη των διαρθρωτικών ταμείων για την περίοδο 2014-2020, καθώς και τα εναπομείναντα κονδύλια της περιόδου 2007-2013.

1.2. Η Επιτροπή υπέβαλε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο πρόταση για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 (περί καθορισμού κοινών διατάξεων για τα πέντε Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία) όσον αφορά τα μέτρα που προβλέπονται για την Ελλάδα ⁽¹⁾.

1.3. Η πρόταση της Επιτροπής, η οποία αποσκοπεί να αντισταθμίσει την έλλειψη ρευστότητας και δημόσιων πόρων για την πραγματοποίηση επενδύσεων στην Ελλάδα, προβλέπει δύο χρηματοδοτικές διευκολύνσεις, οι οποίες ουσιαστικά συνίστανται σε προκαταβολικές πιστώσεις πληρωμών που έχουν ήδη αποφασιστεί για την Ελλάδα και είναι, ως εκ τούτου, δημοσιονομικά ουδέτερες για την περίοδο 2014-2020, καθώς και σε αύξηση των ποσοστών συγχρηματοδότησης.

1.4. Η νομοθετική πρόταση αφορά τόσο την περίοδο 2007-2013 όσο και την περίοδο 2014-2020.

⁽¹⁾ COM(2015) 365 final — 2015/0160 (COD).

1.5. Όσον αφορά την περίοδο 2014-2020, η Επιτροπή προτείνει να αυξηθεί κατά 7 ποσοστιαίες μονάδες το επίπεδο της αρχικής προχρηματοδότησης από τη χρηματοδότηση που διατίθεται για την περίοδο 2014-2020 στα προγράμματα υπέρ της πολιτικής για τη συνοχή στο πλαίσιο του στόχου «Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση» (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ και Ταμείο Συνοχής) και στα προγράμματα που λαμβάνουν στήριξη από το ΕΤΘΑ. Συνολικά, αυτό ισοδυναμεί με 1 δισεκατ. ευρώ για διάστημα δύο ετών (500 εκατ. ευρώ το 2015 και 500 εκατ. ευρώ το 2016).

1.6. Όσον αφορά την περίοδο 2007-2013, η Επιτροπή προτείνει ένα μέγιστο ποσοστό συγχρηματοδότησης 100 % (αφορά τη δηλωθείσα επιλέξιμη δαπάνη για τον υπολογισμό των ενδιάμεσων πληρωμών και τελικών υπολοίπων των επιχειρησιακών προγραμμάτων που υλοποιούνται στην Ελλάδα) και την επίτευξη της καταβολής του 5 % των πληρωμών της ΕΕ που συνήθως πραγματοποιούνται μετά τη λήξη των προγραμμάτων. Αυτό θα σημαίνει άμεση πρόσθετη ρευστότητα ύψους 500 εκατ. ευρώ περίπου το 2015 και 500 εκατ. EUR το 2016.

2. Παρατηρήσεις

2.1. Η ΕΟΚΕ συμεριζεται τις ανησυχίες της Επιτροπής όσον αφορά την ανάγκη παροχής πρόσθετων χρηματοδοτικών πόρων στην Ελλάδα με στόχο την επανεκκίνηση των επενδύσεων προς όφελος της βιώσιμης ανάπτυξης. Πράγματι, η ΕΟΚΕ έχει, εδώ και καιρό, διατυπώσει προτάσεις προς αυτή την κατεύθυνση για όλες τις χώρες και τις εδαφικές περιοχές που βρίσκονταν αντιμέτωπες με δημοσιονομικές δυσκολίες, διογκωμένο χρέος ή υψηλό ποσοστό ανεργίας⁽²⁾.

2.2. Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, η πρόταση της Επιτροπής —η οποία θεωρείται έκτακτου χαρακτήρα από την ίδια την Επιτροπή και τελεί επί του παρόντος υπό εξέταση από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο— δεν εκπληρώνει τους επιδιωκόμενους στόχους. Πρόκειται για ενίσχυση η οποία —είτε λόγω της δημοσιονομικής της διάστασης είτε λόγω της προβλεπόμενης μεθόδου εκταμίευσης (προκαταβολική πληρωμή των προβλεπόμενων πόρων)— είναι ανεπαρκής για την κάλυψη των αναγκών της Ελλάδας όσον αφορά τις δημόσιες επενδύσεις και την ανάκτηση των επιπέδων ανταγωνιστικότητας και απασχόλησης του παραγωγικού τομέα. Η παροχή ρευστότητας που προκύπτει από την εφαρμογή του νέου κανονισμού εκτιμάται σε περίπου 2 δισεκατ. ευρώ, ποσό ασφαλώς σημαντικό, αλλά όχι πρόσθετο, και το οποίο θα αντισταθμιστεί με ισόποση μείωση των πόρων που προβλέπονται για τα επόμενα έτη (2018 και 2020).

2.3. Η ΕΟΚΕ έχει επανειλημμένως τονίσει στις γνωμοδοτήσεις της ότι, εάν η Επιτροπή προτίθεται να βοηθήσει την Ελλάδα, τότε θα πρέπει να της διαθέσει σημαντικότερους πρόσθετους πόρους, είτε με τη μορφή νέων επενδυτικών προγραμμάτων είτε με την περαιτέρω μείωση του απαιτούμενου μεριδίου εθνικής συγχρηματοδότησης στο πλαίσιο των επιχειρησιακών προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από τα διαρθρωτικά ταμεία για την περίοδο 2014-2020.

2.4. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει μια δεύτερη ανησυχία που σχετίζεται με τις καθυστερήσεις που παρατηρούνται όσον αφορά την έναρξη του νέου προγράμματος των διαρθρωτικών ταμείων. Οι πόροι που χορηγούνται στην Ελλάδα από την πολιτική συνοχής για την περίοδο 2014-2020 ανέρχονται συνολικά σε περίπου 35 δισεκατ. ευρώ. Η δεινή οικονομική —αλλά και πολιτική— κατάσταση που επικρατεί στην Ελλάδα επέφερε σημαντικά στοιχεία αβεβαιότητας από πλευράς επενδυτικών αποφάσεων και διοικητικών καθυστερήσεων, που δεν της επέτρεψαν να δρομολογήσει τις απαιτούμενες διαδικασίες για την απόκτηση πρόσβασης στους πόρους της νέας περιόδου προγραμματισμού 2014-2020.

⁽²⁾ Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 του Συμβουλίου όσον αφορά ορισμένες διατάξεις σχετικά με τη χρηματοοικονομική διαχείριση για ορισμένα κράτη μέλη που αντιμετωπίζουν ή απειλούνται από σοβαρές δυσκολίες όσον αφορά τη χρηματοοικονομική τους σταθερότητα» [COM(2011) 482 τελικό — 2011/0211 (COD)] (ΕΕ C 24 της 28.1.2012, σ. 81).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου με τον οποίο τροποποιείται ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1698/2005 του Συμβουλίου όσον αφορά ορισμένες διατάξεις σχετιζόμενες με τη δημοσιονομική διαχείριση για ορισμένα κράτη μέλη τα οποία αντιμετωπίζουν δυσχέρειες ή απειλούνται με σοβαρές δυσχέρειες σε σχέση με τη χρηματοοικονομική τους σταθερότητα» [COM(2011) 481 τελικό — 2011/0209 (COD)] (ΕΕ C 24 της 28.1.2012, σ. 83).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου τροποποιητικού του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1198/2006 του Συμβουλίου, για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας, όσον αφορά ορισμένες διατάξεις σχετιζόμενες με τη δημοσιονομική διαχείριση για ορισμένα κράτη μέλη τα οποία αντιμετωπίζουν δυσκολίες ή απειλούνται με σοβαρές δυσκολίες αναφορικά με τη χρηματοοικονομική τους σταθερότητα» [COM(2011) 484 τελικό — 2011/0212 (COD)] (ΕΕ C 24 της 28.1.2012, σ. 84).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας, τα οποία καλύπτονται από το κοινό στρατηγικό πλαίσιο, περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006» [COM(2011) 615 τελικό — 2011/0276 (COD)] (ΕΕ C 191 της 29.6.2012, σ. 30).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με το Ταμείο Συνοχής και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1084/2006» [COM(2011) 612 final — 2011/0274 (COD)] (ΕΕ C 191 της 29.6.2012, σ. 38).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση ειδικών διατάξεων σχετικά με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και τον στόχο “Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση” και για κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1080/2006» [COM(2011) 614 τελικό — 2011/0275 (COD)] (ΕΕ C 191 της 29.6.2012, σ. 44).

2.5. Η ΕΟΚΕ φοβάται ότι οι εν λόγω καθυστερήσεις, σε συνδυασμό με τα μέτρα λιτότητας τα οποία επιβάλλονται από την ΕΕ για την έγκριση του τρίτου προγράμματος βοήθειας, που θα οδηγήσουν αναπόφευκτα στην απώλεια δημόσιων πόρων για επενδύσεις, θα επηρεάσουν επίσης την ενεργοποίηση των προγραμμάτων δαπανών που προβλέπονται από τα Ταμεία τόσο για το επόμενο έτος όσο και για ολόκληρη την περίοδο έως το 2020.

2.6. Τα σχέδια που βρίσκονται επί του παρόντος στο στάδιο της υλοποίησης στην Ελλάδα χρηματοδοτούνται σε μεγάλο βαθμό με πόρους της περιόδου προγραμματισμού 2007-2013. Σύμφωνα με τις πλέον πρόσφατες αναλύσεις σχετικά με τα εναπομείναντα κονδύλια της περιόδου 2007-2013, υπάρχει ακόμη διαθέσιμο υπόλοιπο ποσό ύψους 1,5 έως 2 εκατ. ευρώ, το οποίο, εάν δεν χρησιμοποιηθεί μέχρι το τέλος του έτους, θα πρέπει να επιστραφεί. Η Επιτροπή θα μπορούσε, λόγω των έκτακτων συνθηκών που επικρατούν σε αυτή τη χώρα, να συμπεριλάβει στην πρότασή της την επιμήκυνση των προθεσμιών υποβολής των εκθέσεων σχετικά με τις πραγματοποιηθείσες δαπάνες (από n+2 σε n+3).

3. Συμπεράσματα και συστάσεις

3.1. Εν κατακλείδι, η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει και υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής, παρότι τη θεωρεί ανεπαρκή. Πράγματι, όπως προτείνεται σε πολυάριθμες γνωμοδοτήσεις της, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι τα ευρωπαϊκά όργανα και τα κράτη μέλη θα πρέπει να δρομολογήσουν ένα πρόγραμμα παροχής βοήθειας στις χώρες της ευρωζώνης που αντιμετωπίζουν προβλήματα —αρχής γενομένης από την Ελλάδα—, το οποίο να είναι πιο ουσιαστικό και αξιόπιστο από ό,τι προβλεπόταν στο παρελθόν, μέσω: της καθιέρωσης μεγαλύτερης ευελιξίας κατά την εφαρμογή της νέας ευρωπαϊκής διακυβέρνησης στον τομέα της φορολογικής και της δημοσιονομικής πολιτικής· της περαιτέρω αύξησης των διαθέσιμων πόρων χρηματοδότησης από την ΕΤΕπ και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων (ΕΤαΕ), βάσει του σχεδίου Juncker· της ενοποίησης και του συντονισμού των πόρων που προορίζονται για τη χρηματοδότηση άλλων πολιτικών της ΕΕ, κατά τρόπο περισσότερο λειτουργικό.

3.2. Συνοψίζοντας, πέραν των ανωτέρω κρίνονται αναγκαία τα εξής: α) η επέκταση της πρότασης (κατάργηση της συγχρηματοδότησης από την Ελλάδα) για το σύνολο της περιόδου 2014-2020· β) η επιτάχυνση και η πρόβλεψη των παρεμβάσεων που προβλέπονται για την Ελλάδα βάσει του σχεδίου Juncker, με στόχο να προαχθούν —χάρη σε αμφότερα τα μέτρα— η οικονομική ανάκαμψη, η ανάπτυξη και η απασχόληση· δ) η απλοποίηση των διοικητικών μέτρων, και ΟΧΙ το αντίστροφο· ε) η συγκρότηση, εκ μέρους της Επιτροπής, μιας μεικτής ομάδας δράσης, ικανής να στηρίξει και να συνοδεύσει την Ελλάδα κατά τα διαφορετικά στάδια χρήσης των διαφόρων διαρθρωτικών ταμείων· στ) η εξέταση της δυνατότητας επέκτασης είτε των ίδιων είτε παρεμφερών μέτρων, σε συνδυασμό με τους ενδεδειγμένους ελέγχους, στις άλλες χώρες που έχουν πληγεί και πλήττονται περισσότερο από την κρίση και εμφανίζουν ποσοστό ανεργίας υψηλότερο του ευρωπαϊκού μέσου όρου.

Βρυξέλλες, 8 Οκτωβρίου 2015.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γεώργιος ΝΤΑΣΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί εφαρμογής στα προϊόντα καταγωγής ορισμένων χωρών μελών της ομάδας κρατών Αφρικής, Καραϊβικής και Ειρηνικού (ΑΚΕ) των ρυθμίσεων που προβλέπονται στις συμφωνίες οικονομικής εταιρικής σχέσης ή στις συμφωνίες που οδηγούν στη σύναψη τέτοιων συμφωνιών (αναδιατύπωση)»

[COM(2015) 282 final — 2015/0128 (COD)]

(2016/C 032/05)

Στις 24 Ιουνίου 2015, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα

«Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί εφαρμογής στα προϊόντα καταγωγής ορισμένων χωρών μελών της ομάδας κρατών Αφρικής, Καραϊβικής και Ειρηνικού (ΑΚΕ) των ρυθμίσεων που προβλέπονται στις συμφωνίες οικονομικής εταιρικής σχέσης ή στις συμφωνίες που οδηγούν στη σύναψη τέτοιων συμφωνιών (αναδιατύπωση)»

[COM(2015) 282 final — 2015/0128 (COD)].

Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πρόταση είναι απολύτως ικανοποιητική και δεν χρήζει περαιτέρω σχολίων εκ μέρους της. Συνεπώς, κατά την 511η σύνοδο ολομέλειας, που έλαβε χώρα στις 6, 7 και 8 Οκτωβρίου 2015 (συνεδρίαση της 8ης Οκτωβρίου 2015), αποφάσισε με 70 ψήφους υπέρ και 6 αποχές να εκφέρει θετική γνωμοδότηση για το κείμενο που προτείνεται.

Βρυξέλλες, 8 Οκτωβρίου 2015

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γεώργιος ΝΤΑΣΗΣ

ISSN 1977-0901 (ηλεκτρονική έκδοση)
ISSN 1725-2415 (έντυπη έκδοση)

Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
2985 Λουξεμβούργο
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ

EL